

عبدالله بویی

زمان اجتهاد منقرضی دگلمی؟

ناشری:

کتابخانه

Казань

ЭЛЕКТРО - ТИПОГРАФИЯ

Миллят

1909 .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

زمان اجتهاد منقرضی دگلمی؟

عقول بشر کون بکون ترقی طایقان و بو ترقی نک آثاری ده
ایک جاهل وایک آحمق آدملرنک بیله کوزلرینی قاماشدیروور
درجده کورنوب طورغان بر زمانده بو سوألنی صورمقلق
و «قرآنی فهم فقط ایسکی کشیلره مخصوصدر، آنلر منقرض بولدیلر،
زمان، قیامته قدر بونداین آدملری یا گادان طودرماز» دیمکک
نه قدر سفالت ایسه، آگا جواب ویرو قصدیله آلتوندن قیمتی
عمرنی ضایع قیلماق لتمد حقیقته شول قدر سفاهتدر. لکن ایشنگ
نه وقت حقیقت کویونچه طورغانی وار؟ کاشکی اگر حقیقت دورلی
خیاللر آرسینه کرو ب غایب بولماسه ایدی، علم اسمندن بو قدر
وهملر یازلماز و بزده بو رسالهنی قارالاماغه مجبوریت کورماز
ایدک. اساسی عقل ایله فکردن عبارت اولان وهر بر حکمنده عقل ایله
فکرگه خطاب ایدن اسلامنی اجتهاد حریتندن تقلید بویوندر یغنه
آطارلر و کتاب ایله سنت بتونلای جیمریلوب بونلر اورنینه فلان
و فلاننگ سوزی قائم بولور دیوب کیمنگ خاطرینه کلور؟ کاشکی
اگر ایش خاطره کلور درجه سنده گینه قالسه ایدی، اول وقت برده
قایغرماز و مسلمانلر باشینه بوباللرده کلماز و صبی لر آتالرینگ حتی
راقی ایچوگه قدر هر بر قباحترلرینی کور کام صانادقلری کبی بزسده
صوگنی لریمز ایسکی لرننگ، مقصد و غایه لرینی برده آکلامایونچه هر

بر ایشلاد کلرینی حتی هلاک لک گه مفضی اولان حکملرینی بیله کور کام صاناب تقلید و اتباع گه طر و شمار لر ایدی. لکن بک بیوک تأسف که ایش اول در جهده گینه قالمامش. بلکه مقلد لک بلاسی دهشتلی صورتده میدانه چیقمش؛ بناً اسلامنی صار صیهمش، شریعت مقدسهنی اساسندن چیغارش و بو مقلد لرک ظلم قامچی لری آستونده نور اسلام بتونلای انطفایه یا قنلا شمش در. سوکخی ققهانک قرآنده یوق حیض نفاس حکملرینه متعلق یوز لر چه صحیفه یاز دقلری حالده قرآنک ایچی طولی احکام خلیقهده نظر قیلماز سزلری لرینه سببده مونه اشبو تقلیددر. کاشکی بونلر احکام ققهمیه گه صرف ایلد کلری زمانلرینک اوندن برینی قرآن کریمک بک کوب یرده امر ایلدیکی احکام خلیقهده نظر خصوصینه صرف قیلسه لر ایدی، بلکه اهل اسلام بو قدر جهالت و سفالت که دوشماز لر ایدی. اگر بونلر عصر اول بحث لری کبی فقط حلق غه و صولنی طلب قیلسه لر ایدی معین بو تضلیل تکفیر لر و نفرت لغتلر هیچ برسی بولماز ایدی. الله نکر رحمتینی شیطان غینه قرغانادر. سزه الله نکر جنتی طار بولو کبک تیه، مینی که اهل قبله دن اولان قرداش کزنی یا لکتر سزه یا خود ایسکی لردن بر کشتی گه بر فکرده خلا فلق قیلدیغی ایچون آنی تضلیل و تکفیر گه طوطونه سز؟ اصحاب کرام و ائمه عظامده اجتهادده اختلاف قیلشور لر ایدی، لکن هیچ بری دیگرینی تضلیل، تکفیر ایلماز و آنی دوشمان صاناماز ایدی. شونک ایچون ابو حنیفه ایله شافعی آره سنده غی اختلاف دن ابو حنیفه ایله ایکی شا کردی ابو یوسف و محمد آره سنده غی اختلافنی کوب راک دیمش لردر.

مونه بونلرک اختلافنی حریت فکر و حریت کلام معنا سنده اولغان لقلدن امة محمد (صلعم) گه رحمت ایدی. اما صکره بر زمان کیلیدی الله تعالی نکر قرآن کریمده یهود و نصاری نی ذم مقامنده «اتخذوا احبارهم و رهبانهم از بابا من دون الله» دیگان سوز ینه رغما براهین شرعیهنی قویوب ایسکی کشیلر نکر سوز ینه دلیل سز تقلید قیلنه باشلانوی، هر بر فرقه بر امامنی

مقتدا به طوطوب تعصب فی المذهب قوتلانندی. هر بر فریق او زندهینه
 خلاف، دیگر فریق که دوشمانلق قیلا باشلادی، هیچ بر فریق دیگر ینک
 دلیلینی بیلماز و حلق غه وصول نی ایستماز بر حال گه دوشلدی، هر بر فرقه
 دیگرینی سوگوب، و حقارت قیلوب مجرد ایبداش کو بایتو ایساینه
 کرلدی، نفسانیت کو بایدی، از غوش طالاش زورایدی، هیچ بر ینک
 مقصدی حلق غه وصول و باطل دن قوتولو دگل بلکه مجرد خصمینه
 غالب اولمق و کشی آرهنده عالم اسمینی چغارمق ایدی، بس بو اختلاف
 ملت اسلامیه گه قایه رحمت بالعکس لعنت بولوب کیتدی. گویه الله تعالی نک
 «وَاخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ الْأَمْنُ بَعْدَمَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ» دیگران
 سوزی بونلر حقمنده نازل اولدی. الله تعالی هر بر اورنده عقل غه خطاب
 قیلدیغندن اسلام چه فکر، مستقل و تقلید ایله اسلام متضادان ایدی. اگر
 ایش شول حالنچه وارسه عقللر قوتلانور، حق باطل دن آیریلور و تقلید دن
 هم قاجیلور ایدی؛ لکن مع التأسف ایش اول حالنچه وارمدی. قرآن کریم:
 اهل کتابی کتابلرینی اوز گارتدیلر، قویدیلر ور و سای دین اسمنده گی
 کشیلر ینک سوز لرینه صوقور تقلید قیلوب حرامنی حلال و حلالنی
 حرام ایلدیلر دیه طور وب بز مده صوگغی رو سای دین اسمنده اولان
 کشیلر مز، اوز شیخلر ینک سوز لرینه صوقور تقلید ایلدیلر. بونلر ینک
 اقوال ائمه گه تقلید و اجب و آنلرک فتوی لرینی نصوص شرعیه گه تقدیم
 تیوشلی، دیگران سوز لر ی ایله عمل قیلدیلر. حال بو که اوز لر ی دیگر
 طرف دن اقوال ائمه گه خلاف بولسه ده بوشیخلر ینک سوز لرینه تقلید ایده لر
 و ایته لر که: «بونلر بزه نسبة کلام شارعنی و اقوال ائمهنی عالمک، شونک
 ایچون بونلر سوزی ینک کلام شارع و اقوال ائمه گه مخالف توسلی
 کورنوی بزم اوز فهممز ینک نقصانندندر.» مونه شوشلای هر بر فرقه ینک
 اتباعی فقط شیخلری تجویز قیلغان حکمرده گینه اماملرینه تقلید ایلدیلر
 و بالاجماع باطل اولان مقلد که تقلیدنی اختیار قیلدیلر والله تعالی «مایرید
 الله لیجعل علیکم فی الدین من حرج. یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر»

دیه طور وب شریعت اسلامیہ نی ایستاد کلری قدر طارایتدیلر واجتہاد تقدیرندہ بیک کوب مشکل مسألہ خصوصندہ کتاب اللہ ایلہ سنت رسولہ طابیلہ چق کیگ ایشک لرنی قارانی تقلید، پردہ سی ایلہ قایدیلر . بونلر هیچ بر عقل یورتماد کلرندن و هر بر دلیل گہ جہالتلری ایلہ مقابله ایلہ دکلرندن، آنلر ایلہ سویلا شور گہ دم ممکن دگل بلکه آنلری طوطوب طوب طوری بیمارستان غہ جیبارملی در . چونکہ بونلر یوزندن اهل اسلام باشینہ کیلگان ضرر، فایده لرندن دفعاتلہ کوب برک در . فقط بونلر گ ظالم سلطان و امر اغہ فایده لری تيمش در .

چونکہ ظالملر هر وقت جہالتدن استفادہ ایدر لر و بولغانچق صودہ بالق طوتمق ایستار لر . ظالملرنک دنیادہ ایگ قور قدقلری شی لری علم و معرفت در؛ تقلید کبی علم و معرفت نی باطیرن باشقہ هیچ بر شی یوق؛ عوام نی طونار و ایستادیکي ظلم نی یورتو ایچون ایگ بر نچی وسیلہ اجتہاد و حریت فکر نی بیترو در . شونک ایچوندہ ظالم لر: « زمان اجتہاد منقرض » دیگان فتوی نی اوز زمانلر ندہ غی علمادن یا قور قوتوب، یا صاتوب آلمشلر در .

بو کون اشبو تقلید بلاسی شول قدر عمومی لاشمش و شول قدر ظامور جایمش در کہ، اگر بر آدم قرآن ایلہ سنتہ قایتوغہ دعوت قیلدی، آندن نفر تلانہ لر، قاچالر و دورلی کفر لر ایلہ رمی قیلالر . حال بو کہ اللہ تعالیٰ حضرتلری «أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ

وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى» دیوب آکلتمش در کہ، انبیای کر امنک هیچ بری تقلید بو یوندر غینہ کر مامشلر بلکه یالکر دلیلدن آکلشلغان حق غہ اتباع ایلمشلر در . تقالید، اتباع و بر کشی دن ایشتکان یا خود بر کتابدہ کورگان شیلرنی فوتوغراف قیلندن سویلاب طور معلق ہمہ سی انبیاء علیہم السلام صو گندہ حادث بولمش بدعتلر در . مونه افندمز صلی اللہ علیہ وسلم شول بدعتلرنی

بیترو ب ادله و براهین که قایتارو ایچون بعث قیلنمش
و «اذتبرا الذین اتبعوا من الذین اتبعوا» دیوب دلیلسز تابعلری
ذم و تقبیح ایلمش در . الله تعالی حضرت تلیری «وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ
انْهَ لَكُمْ عُدُومِيْنٌ اِنَّمَا يَمُرُّكُم بِالسَّوْءِ وَالْفَحْشَاءِ وَاَنْ تَقُولُوْا عَلٰى اللّٰهِ
مَا لَا تَعْلَمُوْنَ» دیه رک دلیل سز و علم سز سویلیان آدم لری یعنی
مقلدلری شیطان تابعلری دیه ذم قیلاطوروب متأخرین ننگ قرآن
وحدیث دن اعراض قیلولری و بر مذهب که کردیلر می قارشی لرنده طاغ
کبی دلیلر کتور لسه ده فکر لرنده همان ثباتلری بک زیاده تعجب اولنه چق
بر حالدر . بونلر کمال حماقتلر ندن تقلید ایله دین صاقلایمز دیوب ظن
قیلا لر . حال بو که اگر تقلید ایله والله ایله قول آره سنده واسطه یاصاب
آیت وحدیثلر دن اعراض و عبادتگ قبلرینی اولار حم الراحمین دن
صوو و تو ایله محافظه دین حاصل بولسه ایدی الله تعالی حضرت تلیری
«وَ اِذَا قِيْلَ لَهُمْ اتَّبِعُوا مَا نَزَلَ لَآلِهٖ قَالُوْا بَلِ اتَّبِعُوْنَا اَبَاوُنَا» دیوب
تقلید ننگ بطلانینی و مذهب تقلید ننگ فسادینی سویلاماز و بوندن سوگ
(اولو کان آباوهم لایعقلون شیئا و لایهتدون) دیه رک خطاب آکلامغان
و دلیللره قاراماغان آدم لری حیوان منزلینه ایندرماز ایدی . اگر مقلدلرگ
آکلای طورغان قبلرلی بولسه مونه بو آیت بر اوزیده تقلید دن و ایسکی
عادتلرینی مقدس صاناودن نفرتلاندیر و ده و کتاب انله ایله سنت رسول دن
اعراض ننگ حرام لغنده کافی در .

بو آیت آکلاتادر که بونلرگ تقلید ایلدکلری ذاتلری
حقلق غه و صول ایچون هیچ بر دلیلده نظر قیلما دقلر ندن همه سی
خطاده در لر . حقلق نی معرفت ایچون دلیلده نظر قیلا تورغان آدم
بر وقت خطا غه توشسه ده ایکنچ وقت دخی تفکر ایدوب صواب غه

قایتووی بك احتمال قریب در . شونگ ایچون عقلی آدم هیچ برسی
 یالغان عذر لر کورسته رك الله ایندرگان شیلرنی طاشلاب باشقه
 برکشیکه عقلی نه قدر کامل بولسه ده تقلید و صوقور اتباعنی جائز
 کورماز و بك آچق بیلورکه آدم نه قدر عقلی ونه قدر حسن
 السیره بولسه ده بر وقت فکرنده خطا قیلما یونجه قالماز . شونگ
 ایچون قائل که روحسز تقلید قیلورغه دگل بلکه دلیل که قاراب
 قول که اتباع قیلورغه تیوشلی در .

« انظر الی ما قال ولا تنظر الی من قال » شونگ ایچونده الله تعالی

کلام کریمنده « فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ » دیمش در . شونگ

ایچونده امام عز الی تقلیددن چغوب هر بر مذهبدن دلیلینه قاراب

سوز آلونی مقلد لرگ تلفیق دیولرینه رغما « منقذ من الضلال »

اسملی کتابنده تقلید تو بانچیلکندن استبصار در وهسینه بینووینی بك

شادلانوب تشکر قیلوب یازمش در . درست بك معلوم مقلد لر تلفیقنی

حرام دیلر . لکن آنک حرمتینه نینداین دلیل وار ؟ اگر بر کشی

دعوا قیلاچق ایسه رحیم ایتسون ! بزه کورساتوب قاراسون . بونلرگ

هیچ بر دلیللری یوق ، فقط بونلر الله تعالی ننگ « و منهم امیون لایعلمون

الکتاب الا امانی وان هم الا یظنون » دیدیکی کبی آدملر در . علمای

اهل کتاب ده کتابلرینی اوز گارتدیلر دور لی تأویللر ایله احکام الهیه دن

چقدیلر . اوز خیاللرینه وجود ویروب شونی = کتابلری قارشوسنده

اعتبار قیلدیلر . هدایت وقتنده غی سلفلری ایله ماقطاندیلر وشونی اوز

سعادتلرینه کافی دیوب حساب ایلدیلر . شول سببدن آنلرگ دینلری

اساسندن چقدی بوز ولوب بتدی . بز مونه بوخبر لر نی اوقیمز ، آنلری

مسقل ایتوب کولامز ، بیک عجبلا نامز ؛ اما اوز مزنگ آنلر ته ماما ایبار دیکمز نی

وافندمز علیه السلام ننگ: «لتتبعن سنن من قبلکم شبرا بشبرا و ذراعا بذراع»
دیگان سوزینه مصداق بولو و مزنی برده سیزمای مز؛ بو آیتلرگ بطلان
تقلید که دلا تدرینی و صدر اول ننگ شوگا، اجماع سنی و اول وقت جاهل،
عالم دن اعتقادنی فقط برهان ایله احکامنی فقط وایت ایله آلورینی وینه سز
برهان سز دیلسه نچک هیچ بر تقلید ایتماد کلرینی اصلا عقلمزه کتورمای مز.
درست شریعت: عاقل مهتدی که تبعیت دن منع ایتمای در؛ لکن متبوع ننگ
دلیلینی بیلما یونجه طور و ب آنک عاقل مهتدی ایکانلگینی قایدن بیلور که
کیراک؟ شوننگ ایچونده الله تعالی حضرتلری یوغارغی آیتلرده آتاو با بالرینه
دلیلسز اتباع ایدن آدم لرنی ذم و تقبیخ صو کونده: «و مثل الذین کفروا
کمثل الذی ینق بما لایسمع الادعاء و ینداء صم بکم عمی فهم لایعقلون»
دیو بو تمثیلنی کتورمش در.

یعنی بو مقلد لرگ حالی قوی ایله کتوچی حالی کبی در. کتوچی
بر لفظ و بر صدا و یرسه قوی لر کلدیکی و دیگر بر صدا ایله کتدیکی و بو
صدالردن هیچ برشی آ کلامدقلری و اقبال هم ادبار سبیلرینی اصلا
بیلما دکلری کبی، دلیلسز بر اعتقادنی تسلیم و تعلیل سز بر فقهی قبول قیلان
آدم لرده اقبال هم ادباردن برشی ده آ کلاما زلر. بو آیت بک آچق
کورساتادر که عقل سز تقلید کافر لر ایشی در؛ دینینی دلیل ایله بیلیمیان
بلکه مجرد تسلیم ایله تلقی ایدن آدم بو آیت بو یونجه مؤمن دگل در؛
ایمان دن مقصد حیوان باغلاغان کبی آدم نی بر باغانا، بر مذهب که باغلاب
قویو دگل بلکه عقول بشریه نی علم و معرفت در جه لرندن یوغاری
مینگز و در. بس مونه بو آدم خیرنی، خیر دیوب بیلوب قیلور و شرنی
شر دیوب سو عاقبتینی بیلوب ترک ایدر.

بس بو وقتده بزگه ملل متمدن فی اسلامه دعوت قیلمقده ممکن
اولور. اگر بز بو کون ملل متمدن که: «مونه بزم شریعتمز اشبودر:
مجتهدلر طرفندن توز و لوب بیتمش در، قرآن ایله حدیثنی آ کلام

وقت اوزغانلقدن، سز بونلری آڭلايامز سز! شونگ ایچون سز قرآن ایله حدیث که معارض بولسه ده فقها سوزینی آلاچق وزمانگز مصالحینه موافق می دگل می برده قارامیوب شونگ ایله عمل قیلاچق سگز! مونه سزگ مسلمانلر شوشنده و ضالالتگز بونگ خلافنده در «دیوب ایتسه ک بونلرگ اسلامه محبتلری توشارمی؟ بونلر اوز عقل و فکر لرینی اوتوروب ایسکی فقها سوزینه باش اویارگه و اوزلرینی احمق و سفیه دیورگه راضی بولورلرمی؟ بونلر نی قهستانی لر، ولولجیه لرگه نچک اوشاندیرمق کیراک؟ یوق بونلر، ایسکی فقها سوزی بلن دگل بلکه طریق معقول ایله یورویه چکلدر. اگر دینمزی اهل تقلید ظن قیلدیغی کبی، بولای طار بر (رام) ایچنده کورساتسه ک اول وقت قایا تمذن ملل اجنبیه نی اوزمزد، اسلامه یاقنلاشدیرو؛ بالعکس اوز آره مزدن معرفتلی آدملر مزی ده «الله کورساتماسون» اسلام دن بیزدره جکز و اوز آیاغمه اوزمز بالطه اوره چغز. بس بونلری دائره اسلامه جمع، وشوکت ملیه مز نی قوتلاو ایچون، بزه لازم اولان شی، اسلام نی تقمیش ایدوب اصلنده کی ساده لکینه قایتارمق و هرکیم گه اوز عقلنچه آڭلامیه رخصت و یرمک در. مونه بو وقتده اهل اسلام الله تعالی ننگ: «الذین اتیناهم الکتاب یتلونه

حَقَّ تِلَاوَتِهِ اُولَئِكَ یُؤْمِنُونَ بِهِ» دیوب مدخ ایلدیکی کبی ظاهر گه قاتمازلر، تقالیدگه یابشمازلر، امانی و ظنون ایله کفایه لنمازلر، اسرار قرآن نی آڭلارلر، فائده تکلیف و حکمت تشریحی بیلدرلر، ایسکی فکر لر نی تقدیس قیلمازلر. بس بونلرگ ایمانلری قوتلانوب دنیا و آخرت مسعود بولورلر، بونلر الله تعالی ننگ «وَمَنْ یَکْفُرْ بِهِ فِوَلِّئِكَ

هُمُ الْخَاسِرُونَ» دیوب ذم قیلدیغی کبی دینلرینی آڭلاما یونچه دورلی تقالید و مخترعات ایله ایزماسلر و انواع بدعت و عادتلر تو تاشدیروب بوز ماسلر اوزلری تفکر ایدرلر لکن باشقه لر نی اوز فکر لرینه

دعوت ایدوب حریت فکرگه خلاف توشماز لر . بلکه هر کیم کتاب
الله سنت رسول گه رجوع قصدنده بولنور، ایسکی اماملرگ سوزنی
اساس طوطولوب قرآن ایله حدیث تورلی تاویلر ایله آنلره
تطبیق قیلنماز، بلکه آنلرگ سوزی کتاب ایله سنت گه موافق بولسه
قبول یوقسه رداولنور واصحاب ایله تابعین هم ائمه مجتهدین ننگ
«مسائل خلافیه واجتهادیه ده هر کیم گه حریت در» دیگان سوزلری
بلن ده عمل بولور . درست بو وقتده احتمال، مذاهب و اختلافات
کوبایور، لکن عصر اول مجتهدلری کبی تعصب سز بولغان وقتده
نزاع و تقاطع غه اصلا مؤدی بولماز، بس بر آدم اهل فهم دن بولدیمی
مسائل اجتهادیه ده اوز فکری ایله عمل قیلور، قرآن و سنت گه دعوت
ایدن آدم لردن نفر تانوب قاچماز و آنی فسق و کفر ایله سوکماز
فقط ممکن قدر هر برشی نی آکلار غه اجتهاد واستفراغ وسع ایدر
وادله شرعیه دن احکام شرعیه نی ظن ایچون قدر تینی صرف قیلور .
ایسکی لری تعظیم و صوکنی لری تسفییه ده علو ایلماز . علم تفسیر و علم
حدیث ده قدما ایرشکان در جه گه ایرشو ممکن دگل دیماز و بیلور که
بعضیلر مجتهد بولو ایچون علم تفسیر و علم حدیث ده هم بولر توقف
ایدن علوم عربیه ده یدطولا صاحبی بولنمق لقنی هم عادات ناس دن
خبردار اولنمق لقنی شرط دیسه لرده، مختار شاطبی ننگ موافقات ده
دیدیکی کبی علوم عربیه نی متنا واسلوبا آکلاب مقاصد شریعت نی علم
کافی در . شونک ایچونده مجتهد ننگ بر حدیث ننگ صحیح و ضعیف
بولمق لغی کبی مبدأ اجتهاد اولان فنلرده بیله غیر مجتهد گه اتباعی نی
درست کور مشلر در . حتی امام ابوحنیفه بیله بالاتفاق مجتهد بولا
طوروب آنک زماننده خصوصاً عراقده روایت حدیث کوب
اولماغانلقدن احادیث دن بک آزینی غینه علم گه موفق اولمش در . الله
تعالی ننگ مخلوقاتده اولان سنتی کون بکون ترقی ده و شونک
ایچونده دینلرگ آخری اولان اسلام اکمل ادیان بولغانلقدن بو
زماننده قدما در جه سنده بلکه آنلردن عالم کشیلرنک وجودی بک

ممکن واللہ تعالیٰ ننگ قدر تینہ و سنتینہ بک موافق در . شونگ ایچون
افندمز علیہ السلام «من احدث فی امرنا هذا مالیس منه فهورد» دیوب
دین بابندہ اللہ ایلہ رسولندن باشقہ غہ انابت یوقلقنی آکلاتدیغی کبی
ائمہ^۴ اربعہ اوزلرینہ تقلیددن نہی ایلمشدر . ابوحنیفہ ایلہ اصحابی
«لایحل لاحد ان یفتن بقولنا مالیم علم من این قلنا» دیدکسری کبی
ایکنچی بر اورندہ ابوحنیفہ دخی «اگر بنم سوزم کتاب و سنت کہ
مخالف ایسہ سز آنی ترک ایدیکز!» دیوب تصریح ایلمشدر . مالک
بن انس ایتکان «بن آدم اولدیغمدن صوابمده یا گشتمده بولنور ،
شونگ ایچون سز بنم رأیمده تفکر ایدیکز! اگر کتاب ایلہ سنتہ
موافق ایسہ طوطارسز یوقسہ ترک ایدرسز» دیوب . دخی بر مرتبہ
امام مالک حرم نبویده حدیث سویلادیکی وقتندہ روضہ^۵ مطہرہ غہ
اشارت قیلوب «فقط بوقبر صاحبی ننگ سوزی ردقیلنماز . باشقہ لرگ
ہمہ سی ننگ سوزی ردقیلنہ بیلور» دیمشدر . امام شافعی ہم «حضرت
رسولدن باشقہ ہیچ کیم گہ دلیل سز اتباع درست دگل
دیدیکی کبی ، امام احمددہ «دینکدہ ہیچ کم گہ تقلید قیلمہ! رسولمز ایلہ
اصحابندن روایت قیلنغان شیلرنی گنہ طوت!» دیمش ودخی بر اورندہ
«بکادہ ، مالک گہ دہ ، شافعی گہ دہ اوزاعی گہ دہ ہم ثوری گہ دہ تقلید ایتمہ کز ،
بلکہ آنلر آغان یردن (دلیل دن) ایلکز!» دیوب تصریح ایلمشدر .
مونه ائمہ^۴ اربعہ اوزلرینہ تقلید ننگ عدم جوازینہ اتفاق ایلمشدر .
بونلر اجتهاد قیلورلر و رأیمز شوشی دیوب بیان ایدرلر ولکن
هیچ کم گہ بونی اخذ لازم دیوب ایتمازلر ایدی . ایستگان کشی آلور
ایستگان کشی یوق هرکیم اختیار لی ایدی . ابوحنیفہ «بو ، بنم رأیمدر
اگر بر آدم بوندن خیرنی کتورور ایسہ بن آنی قبول قیلاجقمن»
دیدیکی کبی امام مالک دہ ، هارون الرشید آدملرنی «الموطأ» ایلہ
عمل گہ کوچلاو طوغروسندہ استشارہ ایلدیکنده «اصحاب رسول
مملکتلرده طارالدیلر ، هر بر قوم عندندہ باشقہ لر ایستمگان حدیثلر
وار» دیورہک آنندن منع ایلدی . امام شافعی دہ «اگر بر آدم گہ سنت

رسول ظاهر بولسه اول سنتنی هیچ کیم ننگ سوزی ایله قویو درست دگل» دیه رک حدیث مقابلنده اوز سوزینی ترک ایله توصیه، و اوز شا کردلرینی اوزینه تقلیددن نهی قیلور ایدی. هم امام احمدده اوزینک فتوی لرینی یازو و تدوین قیلو غه انکار ایتار ایدی بونلر اوزلرینک بعض احکامده خطا قیلاچقلرینی بک آچیق بیلورلر و بک صریح اقرار قیلورلر ایدی، بونلر هیچ بر وقت اوز فتوی لرینی «مونه بو حکم، قطعاً الله ایله رسولینک حکمی در» دیوب ایتمازلر ایدی. اگر ابو حنیفه ننگ حکمی معین حکم الله بولنسه ایدی آکا شافعی ده، محمدده، ابویوسفده هم باشقه لرده هیچ برسی مخالفت قیلمازلر ایدی. اگر متأخرین ظن قیلدیغی کبی استاذنی تعظیم دیمک آنک هر بر سوزینی و هر بر فعلینی دلیل سز حتی دلیل گه خلاف بولنسه بیله تقلیددن عبارت بولسه ایدی، ایک ایلك صوقور تقلید ایدنلر محمد ایله ابو یوسف بولورلر ایدی. سز مقلدلر! استاذگزی تعظیمده علو ایدرک «صالح اول خطا قیلماز» دی سزده ایک جاهل بر احمق غه صوقور تقلید قیلاسز و انبیادن باشقه هیچ بر صالح ننگ خطادن معصوم دگل لکینی خاطرگزدن چیغاره سز و قبله نی کوزی کورگان و قتدهده کوزینه اوشانمایوب یولدیز ایله استدلال قیلغان آدم کبی قیلاناسز. بصیره کوزیکز ایله براهین شرعیه نی کوره طوروب آندن اعراض و قول فقهاغه تقلید ایده سز! حال بوکه قول فقهای کورنده شول کوزیکز ننگ عینی ایدی، سز اوشانا طورغان کلام کتابلرینک هر برسند عقلنی اسباب علم دن صانای طوروب سز براهین شرعیه نی آگلاو طوغری سنده عقل ننگ، سبب علم بولو وینه انکار قیلاسز! واشبو سبیدن اوزگز دعوا قیلدیغکز بو کتابلره و بو خطاسز آدملره تقلیددن چغه سز، سز اوزیکز بو اوملره تقلید لازم دی سز؛ حال بوکه بونلرک اسلاف صالحین ننگ هیچ کیمه تقلید هم درست دگل دیوب اتفاق و اجماعلرینه قارشی کیده سز! اوزیکز ایشو درت مذهب دن، چغو درست دگل دی سز اوزیکز ایسه آنلردن صوگ قرن خامس آخرینه قدر اجتهادوار ایدی

دیوب ایتوب طور سز! حتی قرن خامس سوکنده بیله بک کوب علما ننگ
اجتهاد لری بدیهه در جه سنده ثابت بولغان شیلردندر: تفتازانی حاشیه
عضدی ده دیمش در که، کلام قوم دن فقیه، مجتهد اولمایو نچه و مجتهد، فقیه
اولمایو نچه متصور دگل لک آ کلاشیلادر مفتی، فقیه اولمق لازم ایدی
بس مجتهد اولمق لغی ده لازم اولور غه کیراک. حتی شافعیه قاضی ده ده
مجتهد بولونی شرط ایلمشدر، حنفیه ده اهل اجتهاد دن بولمغان قاضی نی
اهل اجتهاد دن بولغان مفتی قول آستونده بولسه غینه نصب جائز دیمشدر،
هدایه قاضی ننگ اهل اجتهاد دن بولمق لغینی شرط قیلغان. شرح هدایه،
مختصر الوقایه هم ملتقی الابحر اجتهادنی ققط شرط اولویت دیسه لرده
فتح القدیر: «غیر مجتهد که تقلید قضا شافعی، مالک، احمد هم بزم علما مازدن
محمد عنندنه درست دگل در» دیوب تصریح ایلمشدر. و مجمع الانهر
فتح دن: «استقر رأی الاصولیین علی ان المفتی هو المجتهد» دیگران سوزنی
نقل قیلمشدر. دیمک که غیر مجتهد قاضی نی نصب ننگ جوازنده اختلاف
بولسه ده غیر مجتهد، مفتی نی نصب بالاتفاق جائز دگل در. بس مادامکه
مفتیلر و قاضیلر نی نصب زمانی هیچ بر وقت منقرض دگل ایدی. بناء علیه
زمان اجتهادده هیچ بر وقت منقرض بولماسقه کیراک. شونگ ایچونده
فتح القدیر «فقه نی عالم وصاحب الکتاب والحديث، هم قریحه سی صحیح
وعادات ناس نی عارف بولغان آدم ننگ اجتهادی واجب هیچ کیم که تقلیدی
درست دگل» دیوب قطع ایلمشدر.

سز مقلدلر! «ائمه اربعه، بک ایسکی واوز لرینه تابعلر، بک کوب
بس آنلرگ سوز لرینه اعتماد لازم» دیوب کثرت و قدم ایله دلیل
ایستای سز! حال بوکه اگر صوابلق کثرت و قدم ایله اولسه ایدی، نصرانیت
و آندن زیاده و ثنیت صواب بولور غه کیراک ایدی احتمال سز ایتور سز
«طیب طبایع مفردات نی تجر به ایله مکلف بولمادیغی کبی بزده احکام جزئییه ده
اجتهاد ایله مکلف دگل مز» دیوب لکن؛ طیب تمام آ کلاشلغان و اتفاق
اطبا حاصل بولغان شیلر نی گینه. یا گادن تجر به ایله مکلف دگل؛ اما تمام
آ کلاشیلوب جیتمگان شیلر نی حق لق غه وصول ایچون تکرار تجر به

قیلوب قارامغه آنسی نه طور وشوهر بر طیب غه لازم در بزم اماملر من ایسه بک زیاده اختلاف قیلشمش لر ، طهارت و ستر عورت مسأله لرنده بیله بر اتفاق غه کیله مامش لر ؛ حتی اصحاب شافعی ننگ «شافعی ایسکی مذهبینی قویوب یا کچی مذهب گه قایتدی» دید کلری و حنفیه ننگ ابو حنیفه دن بر مسأله خصوصنده اقوال متناقضه نقل ایلد کلری کبی بو اماملر ننگ هر برسی بر وقتده بر حکمنی ، قیلوب ایکنچی وقتده آکابتونلای باشقه ایکنچی حکمنی ویرمشلر در . دیمک که بو نلرک حکملری قلب قرارلانورلق قطعیت در جه سینه اصلا یاقین کیلما مش در .

بناء علیه احکام دینه ده متحری اولان هر براهل فهم ادله شرعیه دن اوزی استنباط قیلور غه تیوشلی در . صواب غه ایر شسه ایکی ثوابلی خطا قیلسه بر ثوابلی اولور بس انسان ننگ حریت و اختیار حکمترلرینی محافظه ایدرک استنباط ایله شغللانو ی اوز اوزینی خطانی محتمل گه اسیر قیلودان خیر لی رک در . بس مقلدلر ننگ «زمان یراق کیتکان تفتیش قیلور غه بزم قدر تمز یوق ؛ شونک ایچون غیر صوابنی بز دن آرتق بیلان و خطاسی بز دان آزر اق اولان ایسکی بر امام غه تقلید اقرب الی الصواب در» دید کلری سوز باطل و بطلانی ده اوز اوزینه معلوم در . چونکه قدام اختلاف قیلشقان شی ده بر طرفنی ، سز ننگ دیدیک کز چه دلیل سز حتی ظاهر نص غه خلاف بولسه ده اخذ قیلمقلق تر جیح بلامر جح حتی تر جیح مرجوح والله تکلیف قیلماغان شی نی تکلیف در .

احتمال سز مقلدلر دخی ایتور سز «اگر بز کتاب ، سنت و اجماع دن دلیلینی طابمادیغمز بر شی نی شریعت مز دن صانامسحق عباد اتمزده ده معاملات مزده ده احکام شرعیه بک طار ایور غه و قضالر مزده ایجابات شرعیه ایله مقید بولمایوب هر بر رمز عبادات و معاملات دقایقنده رأیمز ایله عمل گه مجبور اولور غه تیوشلی بولادر ، حال بو که انتظام معاملات عدم انتظام دن خیر لی رک در » دیوب ، لکن سز اوزیکزده بلکه اکلار سز که ، انتظام ، تقلید و رقیت ده دگل بلکه اجتهاد و حریتده در

عبادات و معاملاتده بر مذهبده بولماسه دورت مذهب آره سنده غیر
 خلافیه بر مسأله گز یوق که، حتی تقلید گزده انتظام فلان متصور اولسون.
 اگر اجتهاد و حریت یولینی طوتسه ایدیکز ادله شرعیه نی قارار و احوال زمان
 و طبیعت مکان غه موافق بولغان شق نی اختیار قیلورده بو عدم انتظام دن
 قوتولور ایدیکز. درست ایکی اوچ آدم نک اقولینه توفیق عمل غیر مخصور
 آدم لرک اقولینه توفیق عملدن آسانراق توسلی کورینه در حال بو که حقیقتده
 ایکی ضد بولغان قول آره سینی جمع بعینه اقول متضاده آره سینی جمع
 کیمی ممکن دگل در. حال بو که سرگچه ده زمان اجتهاد قرن خامس
 آخرینه قدر منقرض اولمه غانلقدن سز متابعتنی تجویز ایدن مجتهدلرده
 غیر مخصور در لر. حال بو که بو امر خصوصنده هیچ کیمر ای مجردی
 ایله تصرفی ممکن دگل، بلکه کتاب ایله سنت که هم مصالح ناس غه
 مراجعت قیلور غه کیراک. بو وقتده مجتهدلر بر اورنده جیولوب اکثر.
 یت آراء ایله حکم و قرار و یرد کلرنده، قایا اقول متضاده بلکه قولین
 متضادین چغار غه ده ممکن دگل در. مونه بو وقتده اون قرن مقدم اوزغان
 کشیلر نک ایسا بلری ایله یورو احمقغنی اختیار قیلنماز و عوام هم خواص
 نظر نده شرع مقدس نک قدر و حرمتی کیتماز و بخارا صار دلری
 کیمی محکمه شرعیه دن قاچوب ایوان حکمینه و ارلماز.

سز الله تکلیف قیلماغان شیلر ایله اوزیکزنی تکلیف قیلوب
 ماتاشاسز! اگر اسلام ده معلوم بو تکالیف دن زیاده سی خیر لی بولسه
 ایدی الله تعالی آنی مهمل قویماز و سزی آندن منع ایلماز ایدی.
 حال بو که الله تعالی بر اورنده دین گه متعلق ایشلر خصوصنده
 « مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ » و دیگر بر اورنده « الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ

دِينَكُمْ وَ اَتَمَمْتُ نِعْمَتِي وَ رَضِيْتُ لَكُمْ الْاِسْلَامَ دِينًا » دیوب امور
 دینی نی تمام قیلدیغنی سویلادیکی حالده دخی بر اورنده « تِلْكَ حُدُودُ

الله فَلَا تَعْتَدُوها وَ مَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللهِ فَاولئك هم الظالمون » دیوب
 الله تکلیف قیلماغان شی نی تکلیف دن منع ایلمشدر.

مونه الله تعالى سزه اولان خيرنى تعليم قىلدى. وزمان ايله مكانگ
 اختلافى سببلى، مختلف اولان حكملرنى سزگ تدقيق و اختيار كزه
 قويدى، حتى انسان اعمال حيوايه سنى مباح ديوب بيلوب ايشلاسون!
 تقليد تقديرنده گى كى، امر الله غه اصابت قىلدمى يوقمى ديوب
 مضطرب بولماسون! وهر بر زمان وهر بر مكان غه مناسب بولغان
 حكملر قىلوب شدت و طارلقردن قوتلسون! لىكن سز بولاي قىلما دىكز!
 بلكه بتونلاى امر الله غه خلاف، تقليد سببلى خراب بولدىكز! بعينه يهود
 و نصارى يوللر نى تعقيب ايلدىكز! بونلر كده احبار و راهبرى دين
 اسمندن تورلى شدتلر قىلدىلر ده، اهالى نى ايزوب حيواندن كىم
 بر درجه كه دوشوردىلر، بونلر نه ايتسه لر شوگا متابعت، عوام اوز رينه
 فرض و كتب آلهيه نى قاراو، حرام و تثليث معنالر نى ايسابلاو، كفر ايدى
 قاچان كه آور و پاغه اندلس مسلمانلرى آرقولى علم، معرفت كيره باشلادى؛
 علم ايله اجتماعسى ممكن اولمغان نصرانيت نك خواص ياننده قدرى
 بيتدى، انصار علم ايله انصار نصرانيت آرسنده بك دهشتلى قانلى
 واقعه لر اوزدى و بالاخير علم نك نصرانيت كه غلبه سى ايله ختام بولدى.
 مونه حضرت عيسى عليه السلام نك دينى، تحريف قىلنوب علم كه
 مخالف بر خيانت كه صوغولدىغى ايچون شوشى تأسفلى حال كه
 اوغرادى. سز! مونه بونلر نى بيلور كه و تقليد دن هم اسلام علم كه مخالف
 ديوب ايتودن توبه قىلور غه كيراك ايدى؛ لىكن مع التأسف سز، شول
 يولده همان دوام قىلاسز، سز! شوشى طريق مستقيم ايله اسلاميت نى
 محافظه قىلمقچى بولاسز، اكر سز بو طريق ده دوام ايتسا كز نصرانيت
 باشينه كىلنگان بلانى «الله كورساتماسون» اسلام باشينه كتوره چك سىكز!
 اساس اسلام ده علم كه مناقض هيچ برسوز يوق بلكه اسلام هر وقت
 عقل غه خطاب قىلدىغى و بو كون مدققلر نك آكلا دقلىرى كى،
 كشف قىلنغان علم حقيقى هر برسى قرآنده صراحة يا اشاره ذكر
 اولدىغى علم آرتقان صايون اسلام قوتلانه چك، و آكا ايمان
 آرطاجق و قرآن نك مخلوق ايشى دگل بلكه كلام الله ايكانلىگى

تمام آگلاشيله چق در . مونه قرآن نك هر بر زمان معجز بولو وينك
سرى اُشبودر . در واقع حكماء يونان تقرير ايلدكلرى، و عقول بشرگ
بيكلر چه يل تصديق قيلدقلىرى، و حقيقت ديوب بيلدكلرى قواعدگ
بك كوبي نك خرافات ايكانلگى بو كون تاميله ميدانه چيقدىغى
حالده قرآن و سنتگ، كون بكون كشف اولنان حقايق ثابته گه
موافق بولوب بارووى؛ البته اگ بيوك و علماء عندنده بك مقبول،
علمى اولان معجزه لر دندر . ايسكى ويا گي حكامدن اگ حكيم بر
آدمگ حكمته دائر سوز لرندن فقط بارماق ايله سانارلق بك آزي
حقيقت بولدىغى حالده، اخلاق و تشريعه هم سياست و تعليمه و بوندىن
باشقه لره دائر، تعدادى مشكل قواعد قرآنيه و سنينه نك هر بر سى نك
موافق علم و عرفان بولوب چتمق لغى؛ البته عقول حكمانى شاشيرته چق
و آنلر عندنده قرآن ايله سنت نك قدر و حرمتينى بك آرتديره چق
حاللردندر؛ لکن بو حقيقتلر و بو معجزه لر تقليد بلن دگل؛ فقط اجتهاد
بلن ميدانه چغه چق لر، و مدرسه لر طولى اوقى طورغان شاگردلر مزنك
مسلمانلق لرى ده تقليد بلن دگل، بلکه اول اسلامه خلاف
خرافات، بدعت و تشديدلرى بتر و ايله محافظه اولنه چق لردر . اويله
خرافات كه، خلفاى عباسيه زماننده باشلانوب بو كونه قدر آرته
آرته كيلمشلردر .

نه وقت كه، خلفاى عباسيه علم كلامده تعميق نظر قىلا باشلاديلر
و بو خصوصده علمای اعاجمده بك كوب خدمتلر ايتديلر؛ مونه شول
وقت قيل قال لر كو بايدى، كلامده باشلانغان مناظره لر، جدال لر فقه گه ده
سرايت ايتدى، قايسى مذهب اولى؟ شوندىن بحث كه طوطونولدى .
ابو حنيفه ايله شافعى آرسنده غى خلافيات خصوصنده جدال باشلاندى،
فتنه لر قو بارلدى، صوغوشلر آچلدى، هر كيم اوز مذهبنى ترويچ
و باشقه لرنى ابطال اجتهادينه كرشدى؛ حتى جزيره عربده زيد ايله
احمد، غر بده مالك، بخارى و تركستانده صنفى مذهب لرندن باشقه مذهب لر

قالمادی. بو مذهب لوده تألیف و تصنیف لر کو بایدی، هر بر آدم بن دقایق شرعیه نی استنباط و عله لر نی، مذهب لر نی تقریر قیله م دیوب ایش باشلادی، هر بر مؤلف اوز فضیلتینی ظاهر قیلور غه دور و شدی. جد اللر تناقض لر کو بایدی؛ حتی عالم، صالح لر دنده بعضری اوز لری سیز مایوب بونلره قاطشقالادی. بو مسکین لر توز و کلک شونده دیدیلر؛ لکن آنک عین فساد ایکانلگندن غفلت ایلدیلرده الله تعالی ننگ: «وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ؛ إِنْ أَنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ» دیگان سوزینه مصداق بولوب کیتدیلر. در واقع بونلر: «قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صِنْعًا» دیگان آیه کریمه دلالت قیلدیغی کبی، عمللری ایله اوز لرینه گینه دگل، بلکه بتون اهل اسلامه ضرر و خسران کتور مش آدم لر در.

مونه شوشلای احکام شرعیه ننگ دائره سی دور لی خیالات ایله کیسکا یتلدی ده سوکغی لر قایه اصول غه مراجعت، حتی فروغ نی التقاطدن بیله عاجز قالدیلر. بس امت تقلید که قرار لاندی، عالم اسمنده گیلر شول دین اسمنده گی خیالات ده تعمق که یابشدی. هیچ کیم دن دلیل طلب قیلماغا نلق دن مفسر لر تفسیر کتابلرینی عجیب واقع لر و جن حکایه لر ی ایله طوطوردی. سند صوراو عادت کیسلگانک دن محد ثلر، دیلسه موضوعه بولسون، هر بر نوادر اخبار نی جمع قیلور غه طوطوندی. وجه استنباط نی صوراو فورمه سی کو بدن بیتکانک دن فقیه لر ده دور لی دور لی شبهه لر ایله استنباط حکم که قالدشدی. بس هم تکریمودی، بیتدی. شول قدر، که حتی ایمان ایله کفر آره سنی فارق و اساس اسلام اولان توحید مسأله سنده بیله تقلید اختیار قیلندی. ظلمت نوردن، حق باطل دن آیرلمادی. کتابلر قاطر غه سی آره سنده نه کورنسه شونی استحسان قیلنه باشلادی.

هر بر جهالت تقلید و تسلیم ایله اور تولدی، هر بر فرقه اوزینک ایسکی شیخی چغارغان کتابلرغه ظاهر نصغه خلاف بولسه بیله تعصب قیلا باشلادی، و خلاقیاتنی هوالرینه تطبیقغه مدار ایتدی، هیچ برسی آدملره دین بابنده یصادقلری آغرلق لرنی بوینینیه آلودن قورقمادی. بونلر: اختلاف امت، رحمت دیدیلر. درست رحمت؛ لکن اگر حسن استعمال قیلنسه؛ اما اگر بو کون قران و بخاری اهالی سی ایله ایران اهالی سی آراسنده بولندیغی کبی، دینده تفرق و تبعاضغه سبب قیلنسه اول وقت قایه رحمت که، سبب اولسون بالعکس سبب لعنت و هلاکت در. بونلر هر برسی اوزلرینی فرقه ناجیه و باشقه لرنی مبتدع دیوب جدال غینه دگل حتی محاربه لر قیلشدیلر. بس الله تعالی کلام کریمنده هر بر اورنده اتحاد ایله قوشه و قلوب اصحابک الفتنی اللهنگ رحمتدن عد قیلا طور و قایسی عاقل بو تفرقنی رحمت دیوب ایتور؟.

درست، ایسکی ده گی اختلاف، هیچ بر تعصبسز و کتاب ایله سسته غیر ی، هیچ برشی که باغلانوسز بولغانلقدن، یک فایده لی و امت که، یک بیوک رحمت ایدی. چونکه هر بر فقیه اوزینک اطرافندیغی خلقنگ احوال و مصالحینه قاراب حکم یور تور ایدی. هیچ کیم بر مذهب که باغلانوب، اول مذهبنگ احکامی بر قومنگ اخلاقینه، یا که احوال معاشیه سینه یا خود طبایع بلادینه موافق و ملایم کلسون، ککلماسون حکم و یرماز ایدی. هر بر فقیه هر بر مذهبنگ ادله سنده نظر و تدقیق قیلور و قایسی سی ننگ دلیلی قوتلی بولسه شوننگ ایله حکم و یرور ایدی. صکره بر زمان کلدی هر بر قوم یا ترجیح یا که وارثت یا خود مجرد تعصب ایله معلوم مذهب لردن بر مذهبنی اختیار و شول مذهبنگ هر بر حکمینه دیلاسه ملایم، دیلاسه غیر ملایم اولسون صوقور تقلید ایلدیلر. بر حکم اوزلرینه ضرر و آنی یوکلاو بک آغر بولسه ده و ایکنچی مذهبه آننگ خلافینه، بک آچق دلیلر کورنسه ده بر مذهب که، مقلدننگ ایکنچی مذهبدن بعض احکام آلووینی تلفیق

وتلفیق فی ده تلاعب فی الدین معناسنده حرام دیدیلر. بونلر آکلامدیلر، که
 دلیللر نی نظر دقت دن کچوروب و منافع عامه نی ملاحظه قیلار ق دورلی
 مذهبدن، دورلی حکم، آلو برده تلاعب فی الدین دگل بلسکه عین صوابدر؛
 حال بوکه بونلرک تلفیق دیگان شیرلی، من کل الوجوه عین تقلید ایدی
 بر آدم مقلد بولدیمی ملفق بولمایونچه ممکن دگل در، چونکه هر بر
 مسلمان، که بر مسأله دینیه اوزی هدایت طابودن عاجز بولدیمی آنی
 اهل ذکر دن صور مق لغی، یعنی اول خصوصده بر مجتهد که تقلید قیلماق لغی
 واجب در طبیعی هیچ بر مقلد یوق، که مجتهد لرک بر سینی دیگرینه
 تر جیح که، قادر بولسون بناء علیه هر بر مقلد اوزی ییلما دیکی بر مسأله
 دینیه خصوصنده نینداین مجتهد طوغری کلسه شوکه تقلید قیلور غه
 مجبور در.

اگر بر مقلد، عالم مالکی دیدیکنچه ایکی قله دن کیم و بر طامچی
 خمر توشکان صونی، طازادیوب شونگ ایله قویونسه و عالم حنفی دیدیکنچه
 دلک قیلماسه و عالم شافعی دیدیکنچه طهارتی بوز ولغاندن صوگ باشینگ
 بعض شعر اتینه، مسح ایلسه و عالم حنبلی دیدیکنچه بر آزقان چقغاندن
 صوگ، ایرته نمازینی او قوسه و عالم زیدی دیدیکنچه بونمازی، طلوع
 شمس سوکنده قیلسه و عالم جعفری دیدیکنچه اولگی فرض دن
 چقمایونچه، ایکنچی نمازغه و صل ایلسه، بو مقلدنک نمازی عند الله
 جائز دگل دیوب کیم اثبات قیلور؟ هیچ کیم قیلا آماز. حتی بو
 نمازنگ خلاف اولی بولماق لغینه ده دلیل طابمقلد مشکل در؛ چونکه
 هیچ بر مقلد امور دینیه سی ننگ همه سینی معین بر عالم دن آلو رغه شرعا
 اصلا مجبور دگل در، اصحاب کرامده اجتهاد و احکامده اختلاف
 قیلدیلر و شولای بولا طوروب برسی دیگرینه او یوب نماز
 او قودیلر؛ حال بوکه بونلر اوز اجتهاد لرینه بناء امامنگ نمازی
 درست دگل و آننگ درستلگی صلوة مأمومنگ صحتینه شرط دیوب
 حاکم ایدی لر. بس اصحاب عظام عموما بویله قیلدق لرندن صوگ ابوحنیفه،

امام مالک‌گه او یودن، و جعفر گ ذیحجه سینی آساودن صاقلانور،
 و شوشنداین تعصب جاهلانگه قابلانور ایدی دیوب ایتمگه کیم
 جسارت قیلور؟ حال بوکه بو مذهبلردن هر بر مذهبده مرجحین
 اسمی ایله معروف بک کوب فقها واردر، که آنلرگ هر بری مجتهد
 و هیچ بری تماما اوز امامینگ مذهبی ایله متقیدگل و آزمی کوبی
 حکمرده آکا خلاقلق قیلوب، ایکنچی مجتهدنگ دلیلی، یاخود اوز
 امامی طابمغان بر دلیل ایله، اخذ قیلور ایدی. چونکه اسلام، هر بر
 مسألده امامغه دگل، مشارعغه متابعت و موقع اجتهادده اوزندن
 افضل بولسهده باشقهنگ اجتهادی ایله دگل، اوز اجتهادی ایله عملگه
 قوشه درشونگ ایچون ابوحنیفهده و باشقه همه فقهاده، ابوبکر و عمر کبی اصحاب
 عظامک زورلق و فضیلتلرینی معین بیله و اقرار قیلاطوروب اوزلری
 آنلر بک کوب احکام اجتهادیده خلاف کیتمشلردر؛ حال بوکه هر بر مذهبه
 اولان فقها، بوکونه قدر و بوکون، بیله بعض حکمرده امامنگ «مثلا ابوحنیفهنگ»
 اوزسوزی و بعض برلرنده اول امامنگ اصحابی «مثلا ابویوسف یا که
 محمد» سوزی ایله آلونی درست کورمکده هم المقده درلر. مونه بوندن
 آرتق طاغی نینداین تلفیق کیراک؟ بس، مادامکه سزنگ چه بوتلفیق درست،
 مادامکه سز اوزیکزده اصحاب ابوحنیفهنی، شافعی لر و امام مالک لر و ابن
 عباسلردن افضل دیوب ایتمای سز! بس ابوحنیفه، شافعی، امام مالک و ابن عباس
 سوزلری آره سنده بطریق اولی تلفیق درست بولورغه کیراک. عرض
 صحیح ایله بولغان وقتده تلفیقده نینداین ضرر بولسون؟ حال بوکه
 تلفیق فلان حرام دیه رک دینده تشدید و جاهل تعصب سببلی مسلمانلر
 آره سنده تفریق، حتی حرم مکده، دورت امامغه دورت مقام و حرم مدینهده،
 دورت محراب یصاب مجسم تفریق علامتلی قویمقلق الله تعالی نگ:

« اَقِمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا » دیدیکی کبی، سوزلرینه خلاف بک بیوک
 گناهدر. صاچ و میوق کبی، بک جزئی و اهمیتسز ایشلرده هر بر دورلی
 تدقیقاتغه، کریشان علمای اسلامک، حضرت رسولدن و خلفای

راشدین دن برلی بر محرابده بر امام آرتونده او قولوب کیلگان نمازنی،
دورت محرابده دورت امام آرتونده، قیلوب جیار ولری و حرم ایچنده
دورت مقام و دورت محراب یساوغه قدر، جسارت ایتولری، نه قدر محل
تعجب ایسه بو دورت مقام و دورت محراب نی فقط دورت امام ایچون یصاب
آنلردن بیوک و آنلردن حرمتلی خلفای راشدین و قهای اصحاب ایچون
یصامان سزلق لریده شول قدر تعجب اولنه چق بر قضیه در. دینده تلاعب،
تلفیق دگل بلکه مونه بو تفریق در.

حال بو که تلفیقنک ضرورتی، ققهانگ تجویز ایلد کلری
و بالحقیت اسلامه، بک بیوک عارک اولدیغی حیلہء شرعیہ ننگ ضرورتدن
مهم رک در. بونلر: الله تعالی ننگ حضرت ایوب حقنده یمیننده بر ایچون
« وَ خُذِیدِکَ ضَعْفًا ضَرْبٌ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ » دیگان، سوزی بلن دلیل ایستاب
تجویز با و اسقاط زکوٰة غه قدر، حیلہء شرعیہ نی جایز کورلر و شوشلای
ایتوب ابطال شریعت که قدر وارلر؛ حال بو که عین بر شخص غه متعلق
اولان حنث ایله عمومه متعلق بر شریعت نی ابطال آرسنده قیاس، قیاس
مع الفارق در. الله تعالی یهو دلرگ حیلہ ایله شنبه کون بالق طوطولرینه
شول قدر آچولاندیغی حالده بز م ققهانگ بونگ کبی بیگ حیلہ نی
تجویز لری بک زیاده محل تعجب در. کاشکی اگر بو بوزوق تقلید
اور نینه صحیح تلفیق اختیار قیلنسه، و معاملات که متعلق احکام اجتهادیه ده
هر بر زمان و هر بر حالنک مقتضاسینه قاراب اجتهاد درست کورلسه،
وا کشریت آراء و امضای سلطان ایله بر معین حکم قبول ایدلسه، و ایکنچی
زمان ایکنچی حکم مصلحت ایکان آننگ ایچون دخی اشبو شریعت که
هم حکمت که موافق تدبیر که مراجعت اولنسه ایدی، هر بر مذهب مساوی
قارالوب فقها آرسنده، بو تعصب و بو افتراق لر بولنماز، و حیلہء شرعیہ
اسمنده گی بو تلاعب فی الدین لر که حاجت توشماز، و شریعت مقدسه مز
بو تضار بلرغه و قضا ایله افتاده بو قدر نفسانیت که ایبار تیلولر که معروض
بولماز ایدی.

لیکن نه قیلا سگ؟ باشقه دینلر باشینه کیلگان قضا، اسلام باشینه ده کلدی، کوز لر صوقرایدی، اطرافنی تقلید ظلمتی باصدی، حتی قرن خامس دن صوگ اجتهاد منقرض دیوگه قدر وارلدی. حالبوکه بوتار یخدن بک کوب صوگ یعنی، هجرتدن یدی یوزاللی برنجی سنه ده وفات اولان ابن قیم مادام الشریعه، دوام اجتهاد ایله قایل اولمش و یالکیز بو خصوصده «اعلام الموقمین» اسمنده بر کتاب تألیف ایلمش در. مونه بنم بوراده مقصدم شول کتابنی ترجمه قیلوب ابنای ملتیه کورستمک و اجتهاد منقرض بولدی دیگان زماندن صوگنی عالمر و بیوک آدملر، نه سویلا گانلر شونی میدانغه قویمق در؛ حتی زمان اجتهاد منقرض دگل دیگان سوز یا گئی سوز دگل، بلکه ایسکی سوز ایکانلک ظاهر بولسون!

مونه بنم مقصدم اشبودر. اگر تقلیدنگ اسلام و مسلمانلر باشینه کتورگان بلالری بنم یورا کمنی، بو قدر یانیدیروب قوورمسه ایدی، بن طوب طوغری، بو کتابنگ ترجمه سینه کرشور و دورلی کتابلردن خاطرمده قالغان بو اوزون مقدمه نی، یازوب ما طاشماز ایدم. مونه شول حسرتلر، مونه شول آچی حقیقتلر بنم قلم نی بو سوزلری یازارغه مجبور ایلدی. ایمدی مقصده کیله لمده ابن قیمنگ سوزلرینی ترجمه گه طوطونه لم:

مقلدلر گه ایتهم: اگر سز! تقلید گزگه دلیل ایله وارسه گز، مقلد دگل مستدل بولاسکز! اگر دلیل سز بطریق الاتفاق وارسه گز، سزگ تقلید لهنده قایم قیلدی عکسز دلیللر گزنگ معناسی قالمای در. بونگ اوستینه مادامکه سز دلیل، برهان بیلماسز، سزگ تقلید گزده فقط ظن و تخمین درجه سنده قالادر. دیمک که سزده تقلیدنگ حقیقتینی دعوا قیلور غده اقتدار یوق؛ اما سزدن باشقه هر بر طائفه حلقی، بزده دیوب دعوا قیلیمده درلر. بس سز، نه یوز بله ن اوز گزنگ ظن درجه سندن اوزمغان فکر گزگه اعتقاد لرنده قطع ایدن آدملری دعوت ایده سکز؟ حال بوکه سزگ متبوعکزگه تقلید گز اوزی تقلیدنی حرام قیلادر؛ چونکه سز

تقلید ایده طورغان اماملر اوز لرینه هم باشقه لرغه تقلیددن متقاع منع قیلدیلر و خلافینه دلیل قائم بولغان سوز لرینی قویارغه قوشدیلر، شونک ایچون تقلیدگ بطلان و حرمتی ایله اوز کتابلر گزده طوب طولی در. حتی مفتی ایله قاضی ننگ مجتهد بولمق لری شرط دیوب هر بر کتاب گزده تصریح اولنمش در. بس مادامکه اوز یگز بو اماملرغه جمیع مذهب لرنده تقلیدنی دعوا قیلاسز! نیکه آنلرغه اصل و اساس اولان بو سوز لرنده تقلیدنی ترک ایده سز! حتی آ کتابلر قوتکز ایله قارشی طوره سز؟ حال بو که سزده و بزده بدیهه بیله مز، که اصحاب و تابعین و تبع تابعین زماننده بر آدم ننگ هر بر سوزینه تقلید و باشقه لرنگ سوزندن بتونلای اعراض ایدن، هیچ کیم بولنماش و بومذوم بدعت فقط افندمز علیه السلام، ذم ایدن قرن رابعده چقمش در. مقلدلر! سز بو سوز م ننگ بطلانینی دعوا قیلسه گز بو قرون فاضله دن تقلید خصوصنده برر مثال کورستکز! هر بر مز بیله مز که هیچ بر مثالکز یوق؛ بلکه بونلر کتاب ایله سنتدن باشقه غه اییاردیلر، الله ایله رسولینک قولینی آثار صحابه گه، آثار صحابه نی باشقه لره تقدیم قیلدیلر و فلان هم فلان ننگ سوز لرینه اصلا یناشمادیلر. مونه بو سزگ فلانلر گزدن. مقدم کلوب کیچان عظمای امت البت هدایتده ایدیلر، بونلرنگ طریقنی هدایت دگل ضلالت دیوب طبیعی سزده ایته چک دگل سکز! بس مادامکه بونلرنگ طریقنی هدایتدر، مادامکه هدایت ننگ ضدی ضلالتدر؛ بس سزگ تقلید گزده ضلالت بولوب چغه در. حال بو که سزگ متبوعلر گزدن ابو بکر، عمر، عثمان، علی، ابن مسعود، ابن عباس، ابن عمر و عائشه حضرتلری معین اعلم حتی سعید بن مسیب، شعبی، عطاء، طاوس کییلر ده افضل ایدیلر. بس نیکه سز دین، علم و ادوات خبر ننگ همه سینی جامع بو بیوک لره اییارمیسز و آنلرگ سوز لرندن یوز چویره سزده آنلردن کیم، دیگر آدملره کور کورینه تقلید ایده سز؟

احتمال سز ایتورسز! ذاتا هر بر مقلد ایته چک در، که بزم صاحبمز سلفلر یولندن یورگان و آنلر مسلكینه کرگان دیوب بو تقدیر دم باشقه اماملر

بوايش ده سزگ صاحبكزه مشارك دگل، ديسه گز! اوز يگزننگ حيواندن ده
 كيم بردر جه گه نزلنگزني اثبات قيلمش اولاجق سگز! اگر مشاركتلر يني
 اقرار ايتسه گز، نه ايچون سز، بو وقت گوييا صاحبكز بتون صوابني
 جيعانده بتون خطا باشقه لره فالغان كبي، صاحبكزنگ هر برسوزيني
 قبول و آننگ كبي، بلكه آندن عالم، ديگر لر ينگ همه سوز لر يني رد
 قيلاسز؟ اگر بز تقليد ايدن ذاتك علمي كوب و ديني قوتلي بولغانلقدن،
 اگر اسلاف صالحين غه خلاف كيتسه معين بك قوتلي بر دليل طابديغي
 ايچون بولور غه كيراك، ديسه گز! اول وقت بوننگ دليلي قوتلي؛ اما بوندن
 افضل اولان اسلاف كرامنگ؛ دليللري ضعيف ايكانلگيني قايدن بيله سز؟
 اگر تقليد ايله ديسه گز! صواب، ادني غه دگل، بلكه افضل غه تقليد قيلودر،
 اگر دليل ايله ديسه گز! تقليد دن چغوب نقيض مدعا گز، استدلال مسلكينه
 كره سز! اگر بز صابمز بروجه خفي ايله ترجيح طابا ديسه گز! اول
 وقت سزگ صاحبكزه نسبة واضع شريعت كه ياقنراق و بناء عليه شريعتنگ
 خفاسي آزاراق بولغان عمر، علي و ابن مسعود كبي، اصحاب كرام بطريق
 اولي ترجيح طابار غه كيراك، كاشكي سز مفضولنگ قولي ايله افضل
 و اعلمه مخالفتني تجويز قيلغانچي، اعلم و افضلنگ سوزي ايله مفضوله
 مخالفتني جايز كورسه گز ايدى؛ بلكه تقليد گز كه، ده ما مناسب ايش قيلغان
 بولور ايد يگز! چونكه سزگ صاحبكز ايله آكاخلاف مجتهدنگ
 برسي عمر يا كه علي سوزي ايله آلديغي حالده ديگري، ابن عباس يا خود
 عائشه سوزي ايله المقده در. بناء عليه مادامكه بونلر اصحاب سوزندن
 چقمغانلر. بس بزده آنلر مراجعت قيلغان اور ونغه مراجعت قيلور غه تيوشلي
 ديه رك، اصحاب كرامه متابعت قيلمق لغكز، ده ما معقول ودها موافق در.
 حال بو كه بعض مسأله لر وارد در كه سزگ صاحبكز اول خصوصه
 عمر، علي و عائشه كبي اصحابك همه سينه مخالفت قيلديغي حالده
 آننگ حلافي مجتهد آخر آنلره موافقت ايلمك ده در، بس مادامكه بو ايكي
 بيوك عالمك برسي ننگ سوزي اصحابه موافق و ديگر ينگ سوزي

اصحابه مخالفدر ، البته اصحابه موافق بولغان سوزگه اتباع تپوشلی و لازمدر .

افندیلر ! بر آزانصاف کیراک ، سز ققط اوز صاحبگزننگ سوزینی ترویج قیلاسر ! و آنک سوزینه خلاف بولغان اصحاب و تابعین قوللرینه اصلا التفات ایتمای سز ! و آنک کلامینه تطبیق ایدمهز دیوب کتاب ایله سنتنی دور لی ، دور لی تا ویلر ایله ظاهرندن چغاره سز ! حال بو که قرآن کریم سزگ متبوعکزگ فکرینه اویدرمق ایچون دگل ، بلکه آندن استنباط حکم ایچون تنزیل اولنمش در . سز بو ایشکز ایله « اوز یگزیلا سز می یوق می ؟ » کتاب اللهنی ، وسنت رسولنی ، هم اصحاب کرام و تابعین عظام حضرتلرینک همه سینی ، حقارت و مسقل ایدمه سز ! حال بو که عندگزده بو صاحبگزننگ اهل عصرینک اعلمی بولمق لغینه و آندن سوگ آندن اعلمنگ کیلمیه چگینه بیله دلیلکز یوق در . بس سزگ صاحبمهز تقلید دیه رک حقوق عبادده غی حکملر یگز وقانلرنی و ماللرنی حلال و حرام قیلمق لغکز ، بک دهشتلی و بک قورقونو چلی برشی در ؛ چونکه سز بو حکملرگز ایچون ، قیامت کوننده البته سوءال اولنه چق سکز !

سز دنیا ده آلداب قوتولاسز ، اما آخرته آلد او ممکن اوله غانلقدن ، اول دار جزاده بو حکملرمز الله هم رسوللرینگ امرینه موافق دیوب ، صرف یالغان بر سوزنی البته سویلامیه جک سکز ! بلکه بو حکملرمز الله هم رسولینگ امرینه مخالف دیوب ، اوز ضرر یگزه اوز یگز شهادت ایدمه جک سکز ! اگر ، بز آنی ابو حنیفه یا که شافعی یا خود ابو یوسف سوزندن و یا خود متأخرین دن بررسینگ کتابندن آلدق دیسه گز ، اول وقت سز آنی بنم امرم ایله می یا خود بنم امر دن باشقه می آلدیگز ؟ دیو سوءال اولنا چق سکز ! مونه شول وقت اگر سز ، بز آنی سنگ هم رسولکنگ امری ایله آلدق دیه بیلسه گز بک خوش بولور ایدی ؛ لیکن مادام که بونی اثبات ایچون کتاب ایله سنت دن هیچ بر دلیلکز یوق ؛ شونک ایچون سز ، بو سوزنی اول باری تعالی

حضورنده ديه ميہ جك سگزر! بس سز صوابي خطامي بصيرت اوز رينه بيلماديك سگزر بر شي ايله عباد الله بيننده حكم قيلديغ سگزر ايچون الله نك حكم و عذابينه اوغرايه جق سگزر! اما صاحبكز اوزي شافعي نك: «دليلسز علم ايستيان آدم، قولنده فناري بولنديغي حالده ياندر مايونچه قاراني ده جلان اوستينه باصوب اوز اوزيني چا قدرغان آدم كبي در» ديديكبي كبي، دليلسز هيچ كيمه تقليد ايمه كز ديوب ايتوب قويد يغندن سزه اوز حسنانندن بر رشي ني و يرو يا خود سزگ سيمئا تگز دن برر نرسه ني آلو احتمالي يوقدر. سز مقلدر، بك عجايب بر طائفه سگزر! اگر كتاب الله دن يا خود احاديث مرسله دن صاحبكز نك رأيينه موافق برر سوز طاپسه كز آني آلاسز و آنك بلن دليل ايستاي سز، اگر آيتلر، حديثلر قول صاحبكزه مخالف اولسه اون آيت و يوز حديث صحيح كور سه كز ده آكا متابعت ايتماي سز، بلكه آيتلر ني تاويل قيلوب حديثلر ني بتونلاي التفاتسز قويا سز! حتي بر حديث نك ايچنده صاحبكز نك قولينه موافق بولغان حكم ني آلوب مخالف بولغانيني ترك ايدسز: «اذا استيقظ احدكم من نومه فلا يغمس يده في الاناء حتى يغسلها ثلاثا» حديثي ايله ملاقات سببلي صونك نجسلانو وينه دليل ايستاي طور وب اوز يكز يومايونچه طقسه ده صونجسلانماي غسل يد واجب دگل دي سز! «اذا ولغ الكلب في اناء احدكم فليغسله سبع مرات» حديثي ايله، ات يالاغان صاوت نك نجسلانو وينه دليل ايستاي طور وب اوز يكز اوچ مرتبه ييقامق كافي، يدي مرتبه لازم دگل دي سز! «ابن قيم بوراده بو خصوص ايچون آلمش التي شاهد كتور مش در، بز اختصار ايچون فقط ايكي سني ترجمه قيلدق». ديمك كه سز كچه عمده آيت حديث دگل، بلكه قول صاحبكز در. و بونلر فقط قول صاحبكزه موافق بولسه لر حجت، اگر موافق بولماسه لر، حجت دگل در. و بوندن هم آكلاشلدی، كه سز: «بز كلام الله ايله كلام رسول دن حلقا ني آكلاي آلماي مز و شونك ايچون عندمزده صدقي و قوه علميه سي ثابت بولغان

بر آدم که تقلید قیلامز «دیگان سوز یگزنده کاذب سکز! سز قول صاحبکزه موافق اولان آیت وحدیثلرنی بک آکلای سز، حتی مطلبکزی اثبات ایچون آنلره تمسکده قیلامز! فقط، اگر قول صاحبکز مخالف حقیقت بولسه و آیتلر، حدیثلر ایله دورلی طرفدن قسلسه کز مونه شول وقتده سز آنلری آکلاماتسغه صالحینه سز واوز اوز یگزنی تجهیل و تسفیه قیلورغه طوطوناسز!

مونه شوشلای سز اوز یگزنه یای کیلگان یرده اگ عالم واگ فاضل کیسلاطوروب، بر آزیاسز کیلدیمی شوندوق قویر و غکزنی بوره سز، وهیچ بر شی بیلمامش که صالحینه باشلایسز! سز مجمع غرائب بر فرقه سکز! اگ بلیغ و بنا علیه اگ آجق کلام الله ایله کلام رسولدن مقصدنی، آکلامیوب خطالر ایله هم اختلاف و تناقض ایله طولی باشقه بر کشی سوزندن مقصد آکلامق لغکز نه قدر بعیدونه قدر خلاف حقیقت اولمق لغینی آزر اق ایسابلاب قاراسا کز! اوز یگزنده بیلورسز! آکا اتباعک لزومینه و کلامی ننگ صحتینه هیچ بر دلیل قایم اولمغان بر کشی که اتباع قیله مز دیوب، باشقه هر بر سوزدن اعراضکز و حتی اگ قوتلی دلیل کلام الله ایله کلام رسولنی بیله ترک ایتمک لککز سزگ حمق و سفاهتکزه اگ قوتلی دلیل لردندر. حال بوکه سز اوز گزده ابوحنیفه ننگ خطاسینی جایز کورسز حتی فارسی چه قرآن او قو درست دیگان سوز کبی، بعض مسأله لرده بالفعل خطا قیلوب صکره خطاسینی بیله رک امامین سوزینه قایتمق لغینی ده اقرار ایده سز! بس بک احتمال، که اگر ابوحنیفه حیاتده اوز اق تورسه ایدی، بلکه الیکدن حکم ایلدیکی دخی بک کوب ایشلرنده خطاسنی آکلاب ایکنچی اماملرنک سوزلرینه قایتور ایدی. اما کلام الله ایله کلام رسولده اصلا خطا احتمالی یوق؛ بس سزگ احتمال خطا ایله طولی بر سوزگه ایاروبده اصلا احتمال خطا اولمیان اگ قطعی بر سوزنی قویمق لغکزنی: «صم بکم عمی فهم لا یبصرون» قضیه سینه

کرتودن باشقه هیچ بر توجیه ممکن تو گل در . بس مادامکه ایش بو کیفیتده در . سز بو تقلید و بو حکملر یکنزنی البته الله هم رسولی ننگ شریعتی دیه میه جک سکز ! چونکه شریعت ، سزگ صاحبکزنک قولی دگل ، بلکه کتاب ایله سنت دن عبارتدر . و طبیعی سز بو حکملر یکنزنی خلاف مشروع دخی دیمیه جک سکز ! بس قالدی او چونچی بر شق ، که آنسی مشروع می دگل می بیلاما مکن عبارتدر ؛ حال بوکه حقوق ناس و امور شرعیه ده بیلاما یونچه حکم قیلونک بک ناچار و بک بیوک گناه ایکانلگینی سز اوز یکرده بک گوزل بیله سکز .

دخی ایته مز : سز تقلیدچی لر ، الله و رسولینک امرینه و اصحاب کرامنک هدایتینه و اماملر کزرگ حالینه هم اهل علمنگ طریقینه خلاف کیتدیکنز ! سزگ ایشکز امر الله غه خلافدر : چونکه قرآن ، مسلمانلر بر شی ده نزاع قیلشسه لر اول شی نی الله ایله رسولینه قایتار و غه قوشه در . حال بوکه سز آنی قول صاحبکزه قایتاراسز ! و امر رسول گه خلافدر : چونکه ائندمز علیه السلام بر مسأله ده اختلاف واقع بولسه اوزی هم خلفای راشدین سنتینه یا بشمغه و آنی آزاو دیشلر ایله ، دیشلر گه قوشدی . سز ایسه بر شی ده اختلاف بولدی می ، آنی یالکز صاحبکزر قولینه قایتاروب باشقه سوز لرگ همه سندن اعراض قیلا سز . حال بوکه ، الله تعالی : «وَإِذَا قِيلَ لَهُم تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا» دیوب ، سزگ کبی الله و رسولینک سوزینه راضی بولما یوب حکم غیرگه تبعیت ایدن آدملری منافق اسمی ایله تسمیه قیلوب ذم ایلمشدر . و هدایت اصحاب غه خلافدر : چونکه باشقه لرگ همه سندن اعراض ایدوب ، بر آدمک جمیع اقوالینی بو یئینه طاغان ، اصحاب آره سنده هیچ کیم یوق ایدی . بلکه آنلر الله تعالی ننگ : «وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» دیگان ، سوزی ایله عمل قیلوب

فَإِنَّ وَفَلَانَ نَكَ رَأَيْنَهُ دَگَلْ، بَلَكِه خَيْر مَطْلُقِ اَوْلَانِ كِتَابِ اللّٰهِ اَيْلَه سَنَتِ
رَسُولِ كِه اَوْنَدَار لِر اَيْدِي. مَوْنَه فَلَاحِ شَوْشَنْدَه دَر. سَزْگِ تَقْلِيدِ لِر كَزْدَه،
بَدَعْتَلِر كَزْدَه دَگَلِ دَر. وَاِمَامِ لِر يَكْزْگِ حَالِيْنَه دَه خَلَافِ دَر؛ چُونَكِه اَنَلِر
اَو زَلِرِيْنَه هَم بَاشَقَه لَرَه تَقْلِيدِ دَن، بَكِ شَدْتَلِي مَنَعِ قِيلُور لِر وَ قُورُ قُوتُور لِر
اَيْدِي. بُونَلِر اللّٰهُ تَعَالَى نَكَ: «يَا اَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاَعْمَلُوْا صَالِحًا

اِنِّي بِمَا تَعْمَلُوْنَ عَلِيْمٌ وَاِنَّ هَذِهِ اُمَّتُكُمْ اُمَّةً وَّاحِدَةً وَاَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُوْنَ» دِيْگَانِ،
سُوزِي بُو يُوْنِچَه يُوْرُوْر لِر: طَيِّبَاتِ نِي اَشَار لِر، اِيْذْگُوْلِكِ نِي
قِيلُور لِر، وَاِلَكْزُ بَرِ اللّٰهُغِه اطَاعَتِ اِيْدِر لِر، جَزْئِيَّاتَدَه اِخْتِلَافِ نِي،
دِيْنَدَه تَفَرِّقِ كِه وَدُور لِي شِيْعَه لِر يِصَاوِغِه وَ سِيْلَه اِيْتِمَاز لِر بَلَكِه
يَا لَكْزِ حَقْلَقِ نِي اِيْزَلَار لِر، وَاَنِي بَاشَقَه لِر كِه هَمَه سِيْنَه تَقْدِيْمِ اِيْدِر لِر، وَحَقِ نِي
طَابِدِيْلِر مِي، حَاضِرِ اَوْلِ خُصُوصَدَه اِتْفَاقَه كَلُور لِر اَيْدِي. وَالحَاصِل: بُونَلِر كِ
مَقْصَدِ لِرِي بَر، هَم يُوْلُر لِر يَدَه بَر اَيْدِي. سَزْگِ كَبِي، يِتْمَشِ يُوْلُغِه وَ يِتْمَشِ فَرْقَه كِه
اَيِر لِمَا مِشَلِر اَيْدِي، هَم بُونَلِر كَبِي بَاشَقَه اَهْلِ عِلْمِ دَه اِقْوَالِ عِلْمَانِي تِي كَشُرُور لِر
وَ اَنَلِرِي كِتَابِ اللّٰهِ اَيْلَه سَنَتِ رَسُولِ كِه عَرْضِ قِيلُور لِر؛ بَسِ اِگَر مَوَاقِفِ
بُوْلِسَه اَلُور لِر، مَوَاقِفِ بُوْلِمَاسَه قُو يَار لِر اَيْدِي. اِگَر مَوَاقِفَتِ، مَخَالَفَتِ
ظَاهِرِ بُوْلِمَاسَه، اَنِي مَسَائِلِ اجْتِهَادِيْه دَن صَانَار لِر وَ اَكْثَا مَتَابَعَتِ نِي هِيْچِ كِيْمِ كِه
وَاجِبِ دِيْمَاز لِر وَ بُو حَقِ وَ بُو نَدَن بَاشَقَه هَمَه سِي بَاطِلِ دِيُوبِ هِيْچِ بَر
اِيْتِمَاز لِر اَيْدِي. صُكْرَه بَر زَمَانِ كَلْدِي، مَقْلُدِ لِر دُورِي اَچَلْدِي، بُونَلِر اِيْسَكِي
يُوْلُنِي طَاشَلَادِيْلِر، اَوْضَاعِ دِيْنِ نِي اَوْزْگَارِ تَدِيْلِر، كِتَابِ اللّٰهِ اَيْلَه سَنَتِ رَسُولِ نِي
بَر طَرَفِغِه طَاشَلَادِيْلِر، وَ اللّٰهُ تَعَالَى نَكَ: «فَتَقَطَّعُوْا مَرْهَمَ بَيْنِهِمْ زَبْرًا، كَلَّ
حِزْبٍ بِمَا لَدِيْهِمْ فَرْحُوْنَ» دِيْدِي كِي كَبِي، اِيْشَلِرِيْنِي فِقْطِ، زَبْرِ كِه يِعْنِي كِتَبِ
مُصْنَفَه غِه سُو يَادِيْلِر. هَر بَر مَسْأَلَه نِي فِقْطِ صَاحِبِلِر يِنَكِ سُو زَلِرِيْنَه عَرْضِ
اِيْلَدِيْلِر. بَسِ اَرَه لِر اَيِر لَدِي، فَرْقَه لِر كُو بَايْدِي، هَر بَر فَرْقَه اَوْزِ صَاحِبِي نَكَ
سُو زِيْنَه خَلَافِ اَيْتَلِر نِي، حَدِيْشَلِر نِي رَدِ قِيلُور غِه طُوْطُوْنْدِي، وَ اَنَلِرِي رَدِ

ایچون هر بر دورلی حيله لره صابدى؛ لکن، بو حيله لر خصم لرندن صادر بولسه اول وقت نصوصنى بو کبى، احتماللر ايله رد قیلو درست دگل دیوب، بار بار باغردى. مونه آنلر بو حيله نى اوزلری قیلدیلر. اگر خصم لری قیلسه لر آنی دورلی وجهلر ايله، رد ایدر گه دوروشدیلر. حال بو که بو حيله لر گه هیچ برسی اساس اسلامده وزمان اصحابده یوق ایدی. اصحاب کرام، اول حضرت اکرم دن ایشکان سوزلرنی، هیچ بر آدمنگ رأینه تطبیق قیلوب قاراماسلر و آنی قبول خصوصنده هیچ بر موافق ننگ موافقتینه طوقتالوب طورمازلر ایدی. مونه آنلره واجب اشبو ایدی. افندمز علیه السلام ننگ دعوتی، اول حضرته معاصر والی یوم القیامة غیر معاصر هر کیم دن عام واصحابه لازم بعینه صوغنی لرده لازم اولغانلقدن الی یوم القیامة بز گه ده واجب اشبو ایدی. بدیهی در، که بو ایش آنلره مخصوص دگل و آنلردن صوگ منسوخ هم دگل ایدی، لکن سز بونلر گه هیچ برینی قارامادیکز!

الله هم رسولی واجب فیلغان یولدن چغوب باشمزی بو بلالره صوقدیکز! الله تعالی ننگ: «وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا

کثیراً» دیدیکى، واماملر گزگ متفقاً: محل نزاع ده حق بر دیوب تصریح ایلد کلری کبى، بو احوال متناقضه همه سی دین الله بولمق لق ممکن دگل ایدی، سز مسلمانلری شول بری دیگرینی ابطال ایدن اختلافات ایچینه دین دیه رک آتدیکز! قرآن ايله سنتدن هم معقول صریح دن چقدیکز! دیننى آرای جهلاغه تابع بر او یانچاق کبى قیلدیکز! حال بو که اسلام، کتاب ايله سنتده بیان ایدلگان، امر واحد، ومجتهد آکا اصابت ایتسه ایکی اجرلی، اگر خطا قیلسه بر اجرلی ایدی، بو حقیقت ايله و طلب حق و آکا وصول ایچون بقدر الامکان اجتهادنگ لزومی ايله و بقدر الاستطاعه تقوالق ننگ هم وجوبی ايله سز اوز یگزده معترف ایدیکز، تقوالق ننگ او امر آلهیة نى طوتوو نواهی الهیه دن طیولودن عبارت اولمق لغی و برشی نى قیلو یا خود قویو ایچون بیلونگ معین لزومی

و بیلونکنده اجتهاد سز ممکن د گل لگی، سز کچه ده قضیه مُصدقه بولندیغی
 حالده بو ثوابلی اجتهادنی قوی و وگز و بعضیسی، بعضیسی تأیدن کتاب الله
 و سنت رسول الله دن یوز چاو وروب اختلاف و تناقضلر ایله طولی
 کتابلره، وفلان فلان تک قوللرینه مراجعتکز، بک زیاده تعجب اولنه حق
 بر مسأله در. بو قدر مختلف اقوال فقهانگ قایسی سی صواب ایکانلگینی
 کتاب ایله سنته مراجعت سز، نچک بیلور گه کیراک؟ بزنی بو قدر اقوال
 متضاده آره سینه آطودن همده خطادن «سز مقلدلر چه ده» معصوم
 اولمیان بر آدم نگ بار سوزلرینه متابعت ایله امر دن الله ایله رسولی
 منزدر لر. مونه ایش شوشلای بولا طور وروب سز تلفیقنی درست
 کورسه گز ده ابو حنیفه ایله شافعی دن هم امام محمد ایله ابو یوسف دن دیلاسه
 قایسی سینه تقلیدنی درست کورسه سز، و معین بر سینه تقلید واجب د گل دی سز!
 معین متناقضان هر ایکسی سی حق د گل، بس اگر اولگی سی حق بولسه
 حق دن، باطل غه کوچونی، اگر ایکنچی سی حق بولسه خلاف حق ده دوامنی
 جایز کورسه سز صکره سز، بولرنگ بر سینه البته صواب دیوب ایباره سز سز
 بونگ صوابغی قایدن بیله سز؟ اگر دلیل بلن بیلدک دیسه گز، مقلد د گل
 مستدل سکز! اگر تقلید ایله بیلدک چونکه آنک علمی قوتلی و صلاحی
 بک مشهور اولغانلقدن حقلقدن باشقهنی معین سویلاماز دیسه گز اول
 وقت، اگر آنی معصوم دیسه گز آنک: «بن معصوم د گل» دیگان اوز
 مسلکینی ابطال قیلا سکز، اگر آکا خطانی جایز کورسه گز بو معین
 مسأله ده فقط آنک سوزی صواب باشقه مخالفین نگ همه سینک
 سوزی خطا دیوب قایدن بیلدیگز؟ احتمال سز اول، خطا قیلسه ده
 مأجور بیت، بس بو مأجور ایشده متابعت ایلدیکمزدن بزده مأجورمن
 دیه جک سکز! درست اول، مأجور؛ لکن خطاسی ایچون د گل، مأمور
 به بولغان اجتهادنی قیلدیغی ایچون مأجور، سز ایسه بو مأمور به نی
 قیلما دیگز ایچون مأجور د گل، بلکه مأزور سکز! اگر معرفت حق غه
 وصول ایچون سز ده اجتهاد گزنی صرف قیلسه گز ایدی، اول وقت
 سز ده مأجور بولور ایدیگز؛ لکن سز اقتدار یگزنی صرف قیلما دیگز!

حتی ظاهر تعصبه چوموب قول صاحبگزه مخالف اولان کتاب ایله سنتی بیلهدر قیلوغه قدر، جسارت ایلدیکز! دوغروسی سز صاحبگزننگ سوزینه علی العمیا ایبار دیکز، و آننگ حکملرینی نقل و حکایه قیلدیکز، و عهده سی قائلینه دیه ظن ایلدیکز، و شوشی عذر یگز ایله عندا حکم الحاکمین قوتولماقچی اولدیکز! حال بو که صاحبگز دلیل سز، بگا ایبارمه گز دیه رک بو مسؤلیتی اوز اوستندین توشمرش ایدی؛ بناء علیه سز آدم لر آره سنده بیلما یونجه قیلدیغکز بو حکملر یگز ایچون عندالله مسؤل و معذب او لاجق سکز!

دخی سز مقلد لر گه ایته مز: صاحبگزننگ سوزی مجرد اوز سوزی بولو جهتندن هیچ بر شرعی دگل، بس بو حیثیتدن آننگ ایله اصلا عمل قیلامیه جق سکز! ا اگر بو سوزنی افندمز علیه السلام دن مروی دیسه گز بو سوزنی هیچ ایتمگان حضرت رسوله ده، و بونی حضرت رسول ایتدی دیمیان صاحبگزه افتر ایتمش او لاجق سکز! ا اگر مادامکه حضرت رسول اوز مزدن اعلمه اتباع، و بیلما دیکمزنی بیلگان کشی لردن سؤال و اولو العلم ننگ استنباطینه مراجعت ایله امر ایلدی. بس بز بو تقلید مزده امر رسوله متبع مز دیسه گز، بک طوغری بزده امر رسوله اتباع تیوشلی دیوب دعوا قیلامز؛ لکن، ا اگر بر اورنده امر رسول ایله قول صاحبگز قاراقارشی کلسه لر بو وقتده سز قایسی سی بلن اخذ قیلا جق سکز؟ ا اگر امر رسولی آلوب قول صاحبگزی دیواره صوقسه گز اول وقت تقلیددن چیغوب مستدل بولوب کیده سز! ا اگر قول صاحبگزی آلوب امر رسولی اللهغه تفویض قیلسه گز و بز صاحبمز امر رسولی بزدن عالم رک ا اگر امر رسول منسوخ یا که دیگر بر قوتلی رک دلیل معارض و یا خود آننگ عندنده غیر صحیح بولماسه ایدی، البته اول آگا خلا فلق قیلماز ایدی دیسه گز، بو وقت سز صاحبگزگ قولینی محکم و قول رسولی ضعیف و مر دود قیلمش او لاجق سکز! درست اهل ذکردن صور مق لازم؛ لکن ذکر دیمک قوری علم دن عبارت دگل، بلکه الله تعالی ننگ: زمان اجتهاد منقرضی دگل می؟ ۳

«وَأذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ» ديه رك، نساء رسول
 امر قیلنغان ذکر کی کبی، قرآن وحدیث دن عبارتدر. مونه بز شوشی
 ذکر گه اتباع ایله مأمورمز، بس اگر برکشی اوزی بیلماسه اهل
 ذکر گه یعنی حضرت رسول منزل ذکر نی بیلان آدمه مراجعت قیلور
 و اول خبر ویرگان شی گه اتباع ایدر، معین برکشی نی هدف ایتوب
 طوماز، اسلاف صالحین همه سی اشبو طریقده ایدیلر، آنلرگ، هر بر
 سوزینه اتباع قیلا طورغان معین بر متبوعلری یوق ایدی. عبدالله بن
 عباس، اصحاب کرام دن فقط حضرت رسولگ سوزندن، ایشندن،
 سنتندن صورار باشقه هیچ برشی دن صورماز ایدی، اصحاب ده امهات
 مؤمنین دن، خصوصاً حضرت عائشه دن اول حضرت صلی الله علیه وسلم ننگ
 اونده گی ایشلرینی گینه صورار لر و تابعین هم ائمه فقه ده شوشلای
 قیلور لر ایدی، شافعی ننگ احمد که: «سن حدیثنی بندن آرتق بیلا سگ
 اگر بر حدیث سنگ عند گده صحیح بولدیمی دیلسه شامی، دیلسه کوفی،
 دیلسه بصری، اولسون سن، آنی بکایلدیره کور! بن آکا ذاهب اولاجق من»
 دیدیکی کبی، اهل علم ننگ هیچ برسی معین بر آدم ننگ رأیندن ومذهبندن
 صورماز و باشقه لر ننگ همه سندن یوز چه ووروب معین برسینه باغلانماز
 ایدی. حال بو که تقلید بالاتفاق علم دگل و علم سز فتوی ویرن آدم حقنده
 افندمز علیه السلام: «قتلوه قتلهم الله» دیوب بددعا قیلمش ایدی، برشی گه
 رسول بددعا قیلدیمی اولشی معین حرامدر. بس بو امر رسول بو یونچه ده
 تقلید حرام بولوب چغه در.

اگر سز حضرت عمر، کلاله حقنده بن ابوبکر ننگ خلافینه
 وارودن الله تعالی دن حیا ایدمن ديه رك ابو بکر گه تقلید ایلمش بیت
 دیسه گز! ایتورمز: بونگ ایله حضرت عمر ننگ حضرت ابو بکر گه فقط بر
 مسأله ده تقلیدی ثابت بولادر. بوندن ایسه سزگ دیدیکز کبی، بر آدم ننگ
 هر بر سوزینه نصوص شرعیه کبی تقلید ایدوب باشقه سوز لر ننگ
 هیچ برسینه حتی نصوص شرعیه گه بیله التفات قیلماز سزلق اصلا لازم

دگل در، وارسون حضرت عمرنگ حضرت ابوبکر که هر بر سوزنده تقلیدی ثابتده بولسون! بو وقتدهده سزگ ایچون هیچ بر فایده یوق در. چونکه سز اصحابه هیچ بر معادل بولمغان کشیلر که تقلید ایده سز، صاحبلیک سوزینه ایباروب برده حیا سز ابوبکر ایله عمر که مخالف کیده سز، حتی شافعیه نگ بعض اصول کتابلرنده کورندیکی کبی بعضیلر یکنز وار که ابوبکر ایله عمر که تقلید حرام و شافعی که تقلید واجب دیسز، شافعی که و باشقه اماملره تقلید خصوصنده هیچ بر سوز بولما یوب بوا یکی سینه اتباع حقنده کوب حدیثلر وار لغینی بتون خاطر گزرن چغاره سز! سز، مونه حضرت عمر فی نمونه ایتوب طوطیکنر! و اول او یالغان شی دن او یالکنزده ابوبکر که تقلید ایدیکنر! بلکه اول وقت سز دن اللهده ورسولی ده راضی بولور. حال بو که سز بو حدیثنی اختصار و اوزیکزه یایسزیرینی خذف قیلدیکنر! حدیث نگ تمامی بویله در: «ابوبکر، کلاله خصوصنده بن رأیم ایله حکم قیلامن صواب بولسه الله دن، خطابولسه بندن و شیطانندن در. کلاله دیمک مادون الولد و الوالد دیمک در دیوب حکمی صوکنده حضرت عمر، بن ابوبکرنگ خلافینه وارودن الله تعالی دن حیا ایده من دیمش در.» بس بو حدیث بو یونجه عمرنگ ابوبکر که مخالفتدن حیا سبی بو حکم فی قیلو خصوصنده غینه دگل بلکه کلامی نگ همه سی نگ صواب دگل لکی و جواز خطا ایله اقرار خصوصلرنده در. شونگ ایچونده حضرت عمر عند الوفات بن کلاله خصوصنده هیچ بر شی آ کلامم دیمش و حین حیاتنده حضرت ابوبکر که بک کوب یرده خلاف کیتمش در. ابوبکر اهل ردفنی سبی قیلمش ایدی، عمر ام ولدن باشقه لرینی آزاد ایتوب اهل لرینه قایتاردی، ابوبکر ارض عنوهنی تقسیم و عمر وقف ایلدی، ابوبکر عطاده تسویه قیلور و عمر مفاضلهنی جایز کورور ایدی، ابوبکر استخلاف قیلمش ایدی، عمر ایسه حضرت رسوله اتباعا آندن عدول ایلدی و ابوبکر سوزینی حضرت رسول سنتی قارش سنده

دیواره صوقدی. مونه اسلاف صالحین سزگ کبی دگل، بلکه سنت رسول قارشوسنده هیچ برشینی قبول قیلمازلر ایدی. فقط بوضرری بدعتلرنی صوگره سز چغار دیکزده مسلمانلرگ باشینی بوقدر بلالره صوقدیکز! درست عمر، ابو بکرگه «رأینا لر ایک تبع» دیگان، لکن بوسوزنی صحیح بخاری ده طارق بن شهاب دن روایت قیلنغان اوزون بر حدیث آرسنده ذکر قیلمشدر، که اول حدیث ننگ اوزندن عمر ننگ ابو بکرگه بعض یرلرده مخالفتی بک اچق آکلاشیلادر؛ چونکه اول حدیث ده ابو بکر، عدم اخذدیت ایله حکم قیلدیغی حالده عمر، اخذدیت ایله قائل اولمشدر. بس حضرت عمر ننگ بوسوزنده گی تبعیت تقلید معناسنده دگل بلکه سنگ رأیگنی دلیلی نه نظرا اصوب طابقدده شوگا متابعت ایلدک معناسنده در. مسروق ننگ: «ما کنت ادع قول ابن مسعود لقول احد من الناس» دیگان سوزینکده معناسی اشبودر. هم ابن مسعود ایله ابن عمر ننگ اوز سوزلرینی قویوب، عمر سوزی ایله همده زیدنگ اوز سوزینی قویوب علی سوزی ایله آلوریده تقلید دگل بلکه فکرلر بر لشکان وقت عالم ننگ عالم گه موافقتی بابندن ایدی. شونگ ایچونده بونلر، بر سنت ظاهر بولدی ایسه آنگ قارشوسنده هیچ کیم ننگ سوزینی قبول قیلمازلر ایدی، و قارشوسنده غی کشی ننگ قوه دلیلی ظاهر بولسه سزگ کبی، جاهل تعصب غه واروب آنی قبولدن استنکافده ایتمازلر ایدی، بونلر سزگ کبی صوقور تقلید گه اصلا وارمازلر ایدی. شونگ ایچونده زید ایله ابن عمر دلیل قارشوسنده غی قول عمرنی قبول قیلماقلری کبی، ابن مسعودده عمر ننگ بر طلاق دیدیکی حرام لفظینی یمین دیمشدر «ابن قیم بوراده ابن مسعودنگ عمر گه یوز مسأله ده خلاف واردیغنی ذکر قیلمشدر» وابن عباس هم بر سنت قارشوسنده ابو بکر و عمر ایتدی دیگان کشی گه: «باشکزه طاش جاوار، بن رسول الله ایتدی دیدیکم حالده، سز ابو بکر و عمر سوزلرینی قارشوی قویمقده سکز!» دیوب، اظهار غضب ایلمشدر. حال بوکه سز مقلدلر! سنت قارشوسنده اصحابدن بک کوب درجه توبان

کشی لرنکنده سوزلرینی قبول قیلمقده سکنز! و بو بوزوق یولکنزغه حضرت رسولنک: «قدسن لکم معاذ فاتبعوه» دیگان سوزی ایله ده دلیل ایستمکده سکنز! حال بو که بو حدیثنک معناسی معاذ گه هر بر ایشنده اتباع قیلکنز دیمک دگل، بلکه افندمز علیه السلامنک بیلدیکی معین بر ایشنده اتباع ایدیکنز دیمکدر، که لفظ حدیث شونی تقاضا قیلدیغی کبی، بو اتباعنک تیوشلکی ده معاذ ایشلگانلک ایچون دگل بلکه اول حضرت صلی الله علیه وسلمنک امری ایله ثابتدر. شونک ایچون ده حضرت معاذ اوزی: «دینکنزی هدایتده بولغان عالم دن ده تقلید ایله آلمانکز، قر آننک منار طریق کبی، بک ظاهر یرلری وار آنلری هیچ کیم دن صور مه کز، بیلما دیکنز یرلرینی عالمنه تفویض ایدیکنز!» دیوب، تقلید دن منع ایلمش و ظاهر قرآنه اتباع و مشکلاتنده توقف ایله امر قیلمشدر.

اگر سز الله تعالی، اولی امرگا اطاعت ایله قوشدی، آنلر علما ایدی بس آنلرک فتوی لرینه تقلید واجب در دیسه کز! جواب: اولی امر فقط علما دگل بلکه علما ایله امرادر. درست بو نلره اطاعت واجب لکن الله و رسولی قوشقان ایشلرده واجب. علمای متقدمین الله و رسولی قوشقان ایشلرنی تبلیغ ده و امراء تنفیذده بک مبالغه قیلورلر ایدی. بوندن سزنک ظن قیلدیغکنز کبی، آراء رجالنی سنت رسول گه تقدیم و آنلره تقلیدنک لزومی برده آکلاشمایدر؛ حتی، بالعکس بو آیت تقلیدنی، بک آچق ابطال ایلمکده در. چونکه بو آیت الله و رسولینه اطاعت یعنی امرلرینی طوطو و نهی لرندن طیولو ایله توصیه قیلادر. بس الله و رسولینه اطاعت ایچون امرالله و امر رسولنی بیلور گه کیراک بناء علیه اگر بر کشی سز مقلدلر کبی، بن الله و رسولی نک امرلرینی بیلما من بلکه فقط اهل علم گه تقلید ایده من دیسه، اول کشی نک طاعة الله و طاعة رسولنی تحقیقی ممکن دگلدر. شونک ایچون معاذ بن جبل، عبدالله بن مسعود، عبدالله بن عمر، عبدالله بن عباس، ابو حنیفه، شافعی، مالک و احمد کبی اصحاب و ائمه دن اوزلری اولی امر بولا

طور و ب اوزلرینه تقلیددن نهی ثابت اولمش در. ایمدی اگر بونلرنگ
 بوسوزلرینه اطاعت واجب بولسه تقلیدگز باطل، اگر واجب بولماسه
 استدلالکزر فاسددر، حال بوکه الله تعالی بونگ اوستینه: «فَان تَنَازَعْتُمْ
 فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ»
 دیرهک، متنازع فیه و مجتهد فیه اولان مسأله لر نی کلام الله و سنت
 رسولدن باشقه هر بر رأی و هر بر مذهب گه رد و تقلیددن منع ایلمش در.
 بناء علیه اولی امر گه الله و رسولی خبر ویرگان شیلرده گینه اطاعت
 لازم در. بس بو وقت بونلره اطاعت اصالة، الله و رسولینه اطاعت
 بولوب چغادر. مع مافیه بو وقت دده سز ظن قیلغانچه اولی امر گه
 اطاعت معناسی قالمای دگل، بلکه همان قالا، و بونص غه اگ موافق
 تبعاطاعت معناسی قالادر، چونکه بونص بونلره اصالة دگل بلکه تبعاطاعت
 ایله امر ایله مش و شونگ ایچون عامل نی قایتار مایوب طاعة
 رسول گه مقارن کتورمش در. اما رسول گه تبعیت اولی امر گه تبعیت
 کبی، تبعاطاعت دگل بلکه اصالة ایکنلگینی آکلاتو ایچون آنسینی
 عامل ایله افراد قیلوب کتورمش و قر آنده بولسون بولماسون امر
 رسول گه اتباع ننگ لزومینی آکلاتمش در.

اگر سز الله تعالی مهاجرین ایله انصاره متابعت ایدنلری
 «وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ» دیوب، ثنا قیلدی بونلره باحسان اتباع، تقلید
 بیت دیسه گز جواب: یوق برده تقلید دگل بلکه آنلرگ نهج لرینه
 سلوک در. چونکه آنلر تقلیددن نهی قیلدیلر، و مقلدن اهل بصیرت دن
 دگل دیدیلر، آنلر آرسنده بو مقلدلر مذهبنده بولنان بر کشی ده یوق
 ایدی، آنلر نصوص شرعیه نی آراءر جال گه قایتارودن بکیراق ایدیلر.
 بس بونلره باحسان تابعلر شوندا این عالم لردر، که آنلر کتاب الله
 و سنت رسول الله غه هیچ کیم ننگ سوزینی مقدم قیلمازلر و هیچ کیم گه
 علی العمیا تقلیه ایلمازلر، بس بو آیت سزایتکانچه تقلیدنک لهنده دگل

بلکه علیهنده دلیل در. اگر بو آیتده گی اتباع، سز ایتکانچه صوقور
تقلیددن عبارت بولسه ایدی، ابو یوسف ایله محمد، ابو حنیفه گه
وبخاری ایله مسلم کبی اصحاب احمد، احمدنگ اوزینه بك کوب
یرده خلافتی قیلغانلر. بس جاهل و صوقور تقلیددعواسنده بولنان سزگ
ابو حنیفه ایله احمد گه اتباعکمز آنلرک اتباع لرندن قوتلرک بولسه
کیراک. سز بونی ایتورگه طبیعی اوز گزده جسارت قیلمیه حق سکز!
اگر سز افندمز عیله السلامنگ: «اصحابی کالنجوم بایهم
اقتدیتم اهتدیتم» دیگان سوزی، صحه تقلیدده صریح بیت دیسه گز،
جواب: بوسوز افندمز علیه السلام دن ثابت دگل، ثابت بولغان تقدیرده
سز اوزیکز نجومنی قوید گزده آنلر دن بك کوب مرتبه کیم بولغان
کشیلر گه تقلیدنی اختیار ایلدیکز و ائمه اربعه گه تقلیدنی خلفاء اربعه گه
تقلیددن اولی کوردیکز و شوشلای ایتوب حدیث بك صریح دلالت قیلغان
شی گه خلاف کیتدیکز؛ حال بو که اصحاب آره سنده بك کوب حکم لر ده
اختلاف وار ایدی، بعضیلری طلاق ثلاثنی بر دیدکلری حالده،
بعضیلری اوچ دیمش لر ایدی. (ابن قیم بوراده دخی اون آلتی اختلافلی
وتناقضلی حکم لر نی صانامشدر. بزاختصارا آنلری ترک ایلدک) ایمدی
سز، اگر بونلرک همه سینه اتباعنی درست کورسه گز اول وقت
دیلسه کیم دیلسه قایسی سوزنی آلسون اختیار لی بولورغه و مذهبکز گه
خلاف کیتکان کشیلر نی آچولانمازغه کیراک، اگر بونلرک همه سینه
اتباعنی درست کورسه گز اول وقت بو حدیثنی بوزغان و آکا
خلافتی قیلغان کشی اگ ایلک اوزیکز بولاسر؛ بناء علیه بو حدیثنگ
ثبوتی ده سزه فایده دگل بلکه ضرر در.

اگر سز عبدالله بن مسعودنگ: «من کان مستننا منکم فلیستن
بمن قدمات اولئک اصحاب محمد.» دیگان سوزی بلن دلیل ایستامکچی
بولسه گز، جواب: بوسوزده سزگ فایده گزه دگل، بلکه ضرر گزه
دلیلدر، چونکه بوسوز احیاغه استنان دن طیمش ایدی، سز ایسه
احیا و امواتک همه سینه تقلید ایدمه سز، بوندن ماعدا ابن مسعود آنلر

استنان ایله قوشدیغی آدملر، خیر خلق و اعلم امت اولان اصحاب کرام
ایدیلر، سزایسه آنلره تقلید اورنینه آنلردن بک کوب درجه کیم
اولان فلان و فلانلره تقلید قیللمقده سکز! حال بوکه استنان اقتدا دیمکر
اصحابه اقتدا بولادر، آنلر قیلغان شی ننگ مثیلنی ایتان ایله آنلر
هیچ کیم ننگ سوزینی دلیلسر قبول قیلمدیلر، حتی باشقه صحابه لر
کبی، ابن مسعود اوزیده تقلیددن بک صریح منع قیلمش ایدی. بس آننگ
بو سوزنده گی استناندن مرادی البته صوقور تقلید دگلدر. بناء علیه
اصحاب کبی سزده هیچ کیم ننگ سوزینی دلیلسر قبول قیلمز سزلق
لازمدر، اگر سز افندمز علیه السلام ننگ: «عایکم بسنتی و سنه
الخلفاء الراشدين المهتدين من بعدی» هم «اقتدوا بالذین من بعدی»
دیگان، سوز لری ایله دلیل ایتمک چی بولسه کز بو حدیثلرده سزگ
له کزده دگل، بلکه علیه کزده در لر؛ چونکه آنلر آره سنده بر سنت ظاهر
اولغان وقت آننگ خلافی اولان قول گه تقلید ایدن هیچ کیم
یوق ایدی بس سزگ تقلید کز آنلرگ سنتینه خلافدر. بوندن ماعدا
افندمز علیه السلام و خوب اتباعده خلفای راشدین سنتنی اوز سنتینه
مقارن قیلدی، بس بونلرگ سنتی ایله اخذ بونلره صوقور تقلید دگل؛
بلکه اول رسول اکرم ننگ سوزینه اتباعدر؛ حال بوکه سز بو حدیثده
صراحت ذکر قیلغان خلفای راشدین گه دگل، بلکه شافعی لرغه، حنفی لر گه
تقلید ایتمکده، حتی بعض علما کز بونلر قارشوسنده خلفای راشدین گه
تقلید درست دگل، دیمکده سکز! بس سز بو صوقور تقلید لر یگزده
بو حدیثلره موافق دگل بلکه مخالف سکز. بو حدیث کثرة اختلاف
وقتنده افندمز علیه السلام ایله خلفای راشدین ننگ سنتلرینه تمسک
ایله قوشدیغی حالده سز، فلاننگ رأینه و فلاننگ مذهبنه یا بشورغه
قوشاسز، بو حدیث محدثات امور دن قور قوتوب هر بر محدث
بدعت و هر بر بدعت ضلالت دیدیکی حالده، سز تقلید ایدوب
و فلاننگ قولینی کتاب ایله سنت که بیله تقدیم ایدوب، اگ بیوک
واگ قبیح بدعتلر گه دوشدیکز، بو حدیث ایچنده: «فانه من یعش

منکم بعدی فسیری اختلافاً کثیراً» دیوب، مختلفین فی ذم قیلدیغی حالده سز صوقور تقلیدگز ایله اختلافلرنی کوبایتدیگز، دیننی آیردیگز، دورلی دورلی شیعه لر یصادیگز، اوز یولکرنی مدح و باشقه لرنی ذم گه طوطوندیگز، کتابلرمز، دینمز، نیمز هم رمز بر بولا طور وب ایکنچی مذهب سوزی ایله عمل درست دگل دیره ک آنلری بتونلای ملت اخری کبی، عدایلدیگز؛ اگرسز تقلید و تعصبنی قویوب آرمزده کتاب وسنتنی حاکم ایلسه گز و آرمزده مساوی اولان اشبو کلمه ده جیولسه گز و بعضکز بعضیگزنی من دون الله ار باب ایتوب طوطمه سه گز ایدی، معین بونزاعلر آزیور و بوقدر افتراق لر قالمز ایدی.

درست حضرت عمر، شریح که: «کتاب الله ایله، آنده بولمسه سنت رسول ایله و آنده ده بولمسه صالحلر حکم قیلغان شی ایله حکم قیل!» دیوب، یازدی؛ لکن بوسوزده کتاب ایله سنتده طابلماسه غینه اقوال صحابه گه هم باشقه لره بارونگ جوازینی بک صریح آکلاندیغندن قایا تقلیدگ لهنده اولسون، بالعکس تقلیدگ علیهنده بک اچیق دلیلدر. مونه اصحابک طریقی اشبودر، و حضرت عمرگ بوسوزی شول اسلاف کرام سیراتینی تعیین ایده در. صکره بر زمان کیلیدی بعضیلر بر حادثه ظاهر بولدیسه کتاب ایله سنت که مراجعت قیلما یوب واقوال صحابه گه کوبدان قارامیوب حتی کتاب ایله سنت گه مخالف بونسه بیله فلان وفلانرک سوزلرینی آلاباشلادیلر و بعضیلر: «اگر مفتی گه بر بر حادثه کورنسه اگ الیک بومفتی شول حادثه ده گی اقوال مجتهدین فی قارار، اگر اختلافلری بولماسه کتاب ایله سنت که قاراماز بلکه اجماع ایله اخذقیله رق شونگ ایله فتوی ویرور، اگر اختلافی ایسه، قایسی سوز دلیل گه اقرب شونگ ایله اخذ و حکم قیلور» دیوب، تصریح ایلدیلر. حال بوکه بوسوز معاذنگ حدیثینه و عمرنگ کتابینه و بتون اقوال صحابه یه و صریح کتاب ایله ظاهر سنته مخالفدر. بونلر آدملره مقذور اولغان یولنی کورساتدکلری حالده، بومقلدلر

هیچ ممکن اولمیان بر یولنی کورساتمک ده در لر . چونکه مجتهدنگ کتاب ایله سنتدن مقصود آ کلاوی بو حکم گه علمای شرق و غرب همه سی اتفاق قیلغان دیوب بیلودن بیگ دفعه آساتر ا قدر . احتمال بو حکم ده اختلاف بولور ؛ لکن مجتهدگه واصل بولماز عدم علمنی دلیل ایتوب طوتمق لقا اصلا ممکن دگل در . الله تعالی و صولی آغر اولان بویله اشلر ایله تکلیف دن البته منزهر در . کاشکی مقلدلر بویله مشکوک بر شی گه مراجعت قیلغانچی ، بک آچیق اولان کتاب ایله سنت که یابشسه لر ایدی ، معین ، بک کوب مرتبه آرتق استفاده قیلور لر ایدی . حال بو که بونلرک بعض لر ی صحت اجماع ده انقراض عصر مجمعی نی شرط ایلیمک ده در لر ، که بو تقدیرده اول عصر اوزوب ده هیچ بر خلاف ظاهر بولمغانینی بیلمایونچه طوروب اجماع ایله دلیل استاو ممکن دگل در . الله تعالی قوللرینه اینه ایله قیو قازو کبی مشکل و بک شکلی بویله بر یولنی کورساتودن منزهر در . مونه مسلمانلر کتاب ایله سنت کبی ظاهر بر یولنی قویوب ، اشبو چیغلماز یولغه کردکلری ویوق اجماعلرنی دعوا قیلدقلری و شول اجماع مجهول ایله مغارضه نصوصه قدر واردقلری ایچون بو قدر فرقه لر گه ایرلدیلر ؛ حال بو که امام محمد ایله بشر المریسی : « اجماعنی دعوا ایدن آدم یا لانچی در ، احتمال آدملر اختلاف قیلمشلر در » دیمش . و بعضیلر : « مخالفنی بیلمایمن دیورگه ممکن ؛ اما اجماع قیلدیلر دیورگه ممکن دگل » دیو تصریح ایلمشلر در . ائمه اسلام دن بو مفادده باشقه سوز لرده نقل اولنمش در ، آنلرک همه سی ننگ مسلکی کتاب ایله سنتنی اجماع غه تقدیم ایدی . امام شافعی هم ابو خاتم الرازی دلیلنی ، اگ الیک کتاب ، صکره سنة ثابته ، صکره اجماع و اتفاق ائمه دیوب ، اقوال فقهاغه کتاب ایله سنتدن دلیل طابلمغان وقتده غینه وارونی جایز کورمشلر در . طهارتدن تیمم گه وارو کبی ، که اولده طهارتدن عاجز بولغان وقتده غینه جایز در ، لکن بونی صوگخی لر آ کلامدیلر ، طهارتدن عذر سز تیمم گه کوچکان کبی ، کتاب ایله سنت دنده عذر سز اقوال فقهاغه کوچدیلر ، حتی : « مفتی ننگ کتاب الله

وسنت رسولده نظری درست دگل بلکه آگلازم تقلید ایلدیکی
کشی ننگ سوزینه اتباعسی در. دیلاسه بوسوز کتاب، سنت هم
اقوال صحابه‌گه مخالفده بولسون؛ اگر مقتی قوتلی دلیل طابدم
اعتقادی ایله امامی ننگ سوزندن کوچسه، منصب فتوی‌دن عزل
اولنور» دیوگه قدر جسارت ایلدیله.

اگر، ام‌ولدنی بیع‌دن نهی هم طلاق ثلاث خصوصلرنده اصحاب،
حضرت عمرگه تقلید قیلدیله بیت دیسه گز، جواب: یوق تقلید قیلما دیله
بلکه بعضیلری ابن مسعود کبی، ام‌ولدنی بیع حقنده وابن عباس کبی
طلاق ثلاث خصوصنده حضرت عمرگه خلاف کیتدیله و ایبارگانلریده
صوقور تقلید ایله دگل، بلکه اوز اجتهادلری شوکا وارغانلق ایچون
اتباع ایلدیله. درست حضرت عمر اختلام بولدیغنده عمر و بن‌عاص
آگا تبدیل لباس ایله توصیه قیلمش ایدی اول حضرت ایسه اگر
تبدیل ایلسهم سنت بولور دیوب رد ایلدی. لکن بو ایشنی عمر،
رسول‌دن کورما یونجه یا که ایشتما یونجه قیلما دیره رک آدم‌لرگ اتباع سندن
قورقوب رد ایلدی؛ بناء علیه بو واقعه لردن کتاب سنت مقابلنده
بیله حضرت عمرگه تقلید ننگ جوازی اصلا آگلاشلمایدیر. حال بوکه
بو تقلید ثابت بولغان تقدیرده حضرت عمرگه تقلیدنی اثبات ایتدیر.
سز ایسه آندن و آننگ سوزندن اعراض ایدوب فلان و فلانلرنی
اصل ایدوب طوتمقده سگز!

درست، حضرت ابی ننگ: «ما اشتبه عليك فكله الی عالمه»
دیگان سوزی وار، در واقع بر آدم، کتاب ایله سنتدن طابمادی
وقیاس‌غه کوچی یتمادیمی، آنی عالمینه تفویض قیلو معین تیوشلیدیر؛
لکن بوسوز ننگ تمامی یعنی: «ما استبان لك فاعمل به وما اشتبه عليك
فكله الی عالمه» دیگان سوز دلالت قیلدیغیچه سنت ظاهر بولغان
یرده، تقلید جایز دگل، بلکه سنته اتباع لازمدیر. سز ایسه بك ظاهر
سنتلری قویوب اماملرگزه تقلید ایلمکده سگز! و اشتباه واقع اولان
مسأله‌لرنی ده، آنلری آگ عالم اصحابه تفویض تیوشلی بولغانی حالده

سز، علمی، جهلی غیر معلوم اوز اصحابکزه تفویض قیلتمده سگز!
 درست، افندمز علیه السلامک حیاتنده بیله أصحاب کرام فتوی
 ویرور لر و فتوی صور او چیلر هم آنلره ایبارور لر ایدی؛ لکن
 بونلرک فتوی لری الله ورسولی ننگ احکامینی تبلیغدن عبارت
 اولدیغی کبی، صور او چیلرده نصوص غه خلاف بولا طوروب
 صوقور تقلید قیلماز لر؛ بلکه رسول بونی قوشدی و بوندن طیدی
 دیگان سوزلر گینه ایبارور لر یعنی مفتی لر، اول حضرت صلی الله
 علیه و سلمدن بلاواسطه ایشکان شیئی مستفتی لر بالواسطه ایشتور لر
 ایدی یا خود مفتی بر فتوی نی ویروب افندمز علیه السلام آنی تقریر
 قیلور؛ اگر اول فتوی خلاف سنت ایسه زانی بکرنی رجم ایله
 فتوی ویرن آمده انکار قیلدیغی کبی، آنی رد و منع ایدر ایدی.
 والحاصل: اساس کتاب ایله سنت ایدی. سز ایسه بونلردن اعراض
 وفلانله اتباع قیلتمده سگز!

اگر الله تعالی: «فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا

فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ» دیوب، آنلرک تنذیرینی
 قبول قیلار ق تقلید ایتونی واجب ایلدی بیت دیسه گز! ایتورمز:
 بو آیت جهاد ایچون غائب اولدقلری وقت نازل اولان انذار
 آیتلرینی قبول خصوصنده در. سزگ و همگز کبی، آرای رجالنی
 وحی گه تقدیم بو آیتدن اصلا آگلاشلمایدر. حتی تفقه دیمک دلیل
 ایله بیلو معناسنده اولغانلقدن بو آیت اوزی دلیل سز انذار، انذار
 دگل لکنی آگلاتمده و تقلیدنک بطلانینه دلالت قیلتمده در. چونکه
 سز، تقلیدنی بر کشینی مقتدابه طوتوب آننگ سوزینی دلیل سز
 بولسه ده فیول و باشقه لر نقینی دلیل لی بولسه ده رد قیلو معناسنده اخذ
 قیلتمده سگز!

درست، ابن زبیر، جد ایله اخوه حقنده صور الدقده؛ ابوبکر

سوزینه و اروب افندمز علیه السلام دن : (لو کنت متخذاً من اهل الارض خلیلاً لاتخذت ابا بکر خلیلاً) دیگان سوزنی نقل قیلدی ؛ لکن ابن زبیر آگا صو قر تقلید ایله اییاردی بلکه دلیلی قوتلی بولغانلق ایچون آنک سوزینه و اردی و صدیقنگ کوب وقت سوزی طوغری چقغانلق غه اشارت ایچون بو حدیثنی نقل ایلدی . حال بو که ابن زبیرنگ خطا احتمالی اولغانلقدن آنک بوسوزی تقلید خصوصنده بولسه بیله آنی دلیل ایتوب طوطو درست دگل در . والله تعالی نک شاهد سوزینی قبول قیلور غه قوشو وی تقلید که دلیل بولور غه دخی صالح دگل در . چونکه شاهدنگ شهادتینی قبول قیلکز دیوب حا کملر که الله تعالی قوشدیغی کبی افندمز علیه السلام اوزیده قول شهود ایله حکم ایلدی .

بس بز ، شاهدنگ سوزینی مجرد اول شهادت ویرگان ایچون دگل ، بلکه الله ورسولی قوشقانلق ایچون قبول قیلامز . اما سز امامزنگ سوزینی صاحب شرع قوشقانلق ایچون دگل ، بلکه اول ایتکانلک ایچون مقدس صانایسز ؛ بناءً علیه بو مسئلهنی کتاب هم سنتدن اعراض ایدهرک آرای رجاله تقلید خصوصنده دلیل ایتوب طوطو و کز بک عجب و بک بیوک آحمق لقدر هم شریعتنگ : « قاسم و مقوم سوز لرینی ، صو قرنگ قبله ده و دخول و قنده باشق لره اییارو وینی ، آدم لرگ دخول و قنده و فطر ایله صومده مؤذن گه قار اولرینی ، ترجمه رسالتده هم تعدیل و جر حده اتباعنی ، هدیه ده ، زوج یانینه زوجه سنی کر توده و حیض قانی نگ کیسلو ونده بر قادین نگ سوزینه اشانونی » قبول کور مکلکی نی تقلید که دلیل ایتوب طوطو و کزده آندن کیم آحمق ل دگل در . چونکه بونلر حسلری ایله سیزوب معین بیلد کلری شیلردن خبر ویره لر . صاحب الشریعه ایسه ظاهر الصدق والعدالت اولان مخبرگ خبرینی قبول قیلور غه قوشه در . بس بونلره اتباع الله ورسولی نگ امر لرینه موافق هم علم گه اتباع در . سز ایسه مجرد ظندن خبر ویرگان بر کشتی گه

ایبارمکده و کتاب ایله سنته خلاف اولسه بیله آنک سوزینی قبول ایلمکده سگنر! همده یهوددن یا که نصرانی دن یا خود فاسق دن ایتلرنی، کیوملرنی و طعاملرنی صاتوب آغان و قتده بونلرگ سوزی ایله کفایه لنوب حلیت و اسباب حلیت نی تیکشرماس سز لکمزده صوقور تقلید دگل بلکه الله ننگ امری و حضرت عائشه ننگ: «یار سول عالم! بعضیلر ایت کتوره در تسمیه سی وارمی، یوقمی معلوم دگل آشایقمی؟» دیگان سوزینه قارشى اول حضرت صلی الله علیه و سلم ننگ: «سموا انتم و کلوا» دیگان سوزی ایله عمل در. حال بو که اگر سزگ بو استدلال لریگز درست بولسه ذبیح ایله اطعمه ده کفار هم فساقه و کیردیکه قویو ایله قان کیسلونده کافره هم فساقه یه تقلید درست بولدیغی کبی بونلره باب دینده ده تقلید درست بولورغه کیره ک. بس سز بو سقیم یولگرنی قویگز، اقوال رجاله تقلیدی قویوب کتاب الله هم سنت رسول الله غه قایتوگز! مونه شول وقت اوز یگزده مسعود بولور سز، و امتی هم سعادتکه اولاشدیرر سز!

اگر سز، اگر آدملر همه سی اجتهاد ایله مکلف، اولسه لرایدی مصالح عبادده یوغالور و صنعتلر هم تجارت لرده معطل قالور ایدی، بوگا ایسه شرعاده، عقلاده یول یوق بیت دیسگنر! جواب: هر کمگه واجب اولان شی اوزینه خاص بولغان حکم لرنی گینه بیلودر، بو حکملر ایسه فقط حضرت رسول کتورگان علوم دینیه دن عبارت اولغانلقدن مصالح عباد یوغالورلق و صنعتلر، تجارت لر معطل قالورلق کوب دگل، بلکه اصول احکام ده فقط بش یوز حدیث مقداری، بک آز و بک جیکل در. شوننگ ایچون الله تعالی: «وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ» دیوب، اسلام ننگ جیکل لکنی بیان قیلدیغی کبی، اصحاب کرام ده هر بر مصلحتلرینی، معاشرلرینی ایگنلک، طووار، صاتو و بازار اشلرینی همه سینی قارای طوروب اوزلرینه کیرا کلی دین ایشلرینک بار سنی ده بک آچق بیلمشلر در.

اما صکره بر زمان کیلدی، دینده فرض اسمی ایله در لو بدعتلر
 چقدی، اصولده فر و غده اغلوطات کوبایدی ده اسلام طانلماز،
 آکلاشلماز و عمر بویونجه اویرانوبده بیلنماز برحاله کیلدی. مونه
 بونلر هر وقت آرطوب کیلدی وهمان آرتمقده در لر؛ اما اساس دین
 هیچ بر وقت آرطه چقده کیمویه چکده دگل در. بز بو اغلوطاتنی دگل
 بلکه اسلامنی بیلوایله مأمورمز، مادامکه هر بر مسلمان اخبار رسولنی
 تصدیق و او امر الهیه گه اطاعت ایله مکلف در و مادامکه بو خبر لرنی،
 امر لرنی بیلما یونجه اطاعت ممکن دگل در. بس بونلرک همه سینی بیلو
 هر بر مسلمانه واجب در. دین و دنیامزی حفظ و احوالمزی اصلاح
 بوشیلره توقف و بونلری اهمال هر بر ایشمزی افساد ایتدیکندن الله
 آنلری بزه مرحمة فرض ایلمش در. بر مملکت و بر شهرنگ معموریتی
 و اهالی سینک صلاحی علم سبیلی و خرابلغی و اهالی سنگ فسادی جهل
 سبیلی در، علمسز آدم حیوان کبی در، آنلرک علم گه احتیاجی طعام
 و شراب غه احتیاجدن کوبرک در، انسان طعام ایله شراب غه یومی، فقط
 ایکی اوچ دفعه محتاج بولدیفی حالده؛ علم گه هر ساعت و هر دقیقه
 محتاج بولمقده در، عالم آدمنگ دینی و دنیوی هیچ بر مصلحتی یوغالمز
 و هیچ بر صنعتی و تجارتی معطل قالمز، بلکه بونلرک ضیاعی و اوامر
 الهیهنگ هم نظر دن دوشووی اصابتده، خطاده قیلا طورغان بر
 کشی نگ هر بر سوزینه علی العمیا تقلیدده در. بس الله تعالی نگ بزنی
 تقلید ایله دگل بلکه نظر و استدلال ایله تکلیف قیلمقغی بزه کمال
 شفقت و مرحمتندندر. اگر بز تقلید ایله مکلف اولسه ایدک، دنیا
 و آخرت مصلحتلر مزنگ هیچ برسی قالمز، همه سی ضایع اولور،
 بتارایدی. چونکه اسلام بتون شرق ایله غربنی طوطورغانلقدن
 ومقتیلر، فقیه لر بک زیاده کوبایگانلک دن؛ اگر بز بونلرک همه سینه
 تقلید ایله مکلف اولسه ق؛ بونلری طابوب بترو ممکن اولمادقدن
 ماعدا بر شینی، حاللده، حرامده، واجبده، ساقطده قیلیمق لازم بولادر.
 اگر بونلر آراسنده اگ عالمینه تقلید ایله مکلف اولسه ق شروط

تقلید جیو لغان، اگ عالم فی انتخاب دن کتاب ایله سنت دلالت ایدن
 شینی معرفت بیکلر چه دفعه اسانراق در. بویله شرطلر نی جامع بر کشینی
 خصوصاً بوقدر مجتهدلر آرسندن طابو صوقور طاق کبی اولان
 مقلد که دگل، راسخ فی العلم گده ممکن دگل در. اگر بز دیلسه ک
 قایسی سنه تقلید ایله مکلف اولسه ق اول وقت اسلام، امر الله و امر رسوله
 دگل بلکه بز م ایسته ک وشهو تمزه تابع بولوب چغه در، که بونی
 ایتور که، سز اوز یکرده راضی بولاچق دگل سگز، وشولای بولا
 طوروب اوز یکر آیت وحدیثلر دن اعراض و کیفکزه قاراب حکم
 قیلمقده سگز! افندمز عیله السلام، عقبه بن الحرث که: «بن سنی ده
 قادینک نی ده ایمز دم» دیگان قادینک سوزینه اوشانور غه وقادینینی
 آیرور غه قوشدیغی حالده سز، اول حدیثدن اعراض قیلمقده و بویله
 بر قادینینی ایرینه حلال دیوب فتوی ویرمکده، وانک اوستینه ده
 اوز یکر بو حدیث ایله تقلید که دلیل ایستاب عینی بر حدیثنی ثابتده
 غیر ثابتده قیلمقده سگز! حال بو که بوایشنگ تقلید اولمایوب
 شاهدنک شهادتی کبی، امر حسی دن خبرنی قبول اولمقغی و عقبه نکده
 قادینینی هیچ کیمه ایاروب دگل، بلکه فقط افندمز علیه السلام نک
 سوزی بو یونچه ایرمق لغی، بک آچق معلوم اولان بر مسأله در.
 سز محمد بن حسن نک: «عالمک کندی مثلینه تقلیدی درست
 بولماسه ده اوزندن عالم که تقلیدی درست در» و شافعی نک: «بن بونی
 عمر که و بونی عثمانه و بونسینی عطاغه تقلید ایتدم دیگان» سوز لرینی ده
 نقل قیلاسز، وشونک ایله اماملرده تقلیدنی جایز کورگانلر بیت
 دیوب دلیل ایستای سز، اما اصحاب و تابعین دن اوز لرینه هم باشقه لره
 تقلیدنی ذم و منخ خصوصنده نقل اولنان حسابسز سوز لره هیچ بر
 التفات ایتمای سز، و اوشبو اسملرینی ذکر ایلدیکنر؛ محمد بن حسن
 ایله شافعی نک تقلید که بک زیاده انکار لرینی و دلیل دن غیر ی که اتباعنی
 اصلا قبول قیلما دقلرینی و کتاب ایله سنتدن باشقه غه هیچ بر اندامد کلرینی
 و ابو حنیفه، محمد ایله ابو یوسف دن اعلم بولدیغی حالده بونلر ک

آگا مخالفتلرینی و آنک کبی، اوز لرینک ده: «قایدن آلدیغنی
ییلما یونجه بزم سوز مز ایله فتوی ویرمه گز!» دید کلرینی هم شافعی ننگ:
«اصحاب ننگ عقللری کوب و علم اجتهاد و ورعلری بزدن اوستون»
دیه طور وب، آنلره بک کوب یرده خلاف کیتدیکنی خاطر یکنزده
کتور مایسز و اماملر ننگ غیری گه تقلیدلری درست دگل دیدیکنر
وشافعی ننگ فرائض ده زید که تبعیتینی اجتهادنک اجتهادغه طوغری
کیلوی بابندن دیه تاویل قیلدیغنر حالده اوز یکنر، بوراده شافعی نی
عمر، عثمان، عطاغه مقلد یصاب، بک عجب بر تناقض غه توشه سز،
سز بک زیاده آحمق لغنکردن شافعی مجتهد بولا طور وب تقلید
ایلدیکی بو اوچ ذاته اوز یکنر مقلد بولدیغنر حالده تقلید گزنی
درست کورمکده و معین شافعی نی امام طوطمقده و شافعی بونلره خلاف
کیتکان یرلرده مطلقا آنلرک سوز لرینی رد ایلمکده و اوز یکنر
شافعی گه تقلید قیلماز دیه طور وب شو شلای آگا خلاف وارمقده سکنر!
حال بوکه بو سوزلر، بو اماملردن ثابت بولغان تقدیرده بونلر الله ایله
رسولندن بر نصدده بیلمیمان واقوال مختلفه اصلا ایشلمیمان، بک آز
مسأله لرده گینه تقلید ایدرلر، و اوزلردن عالم سانادقلری بعض بر
آدمک سوزینی قبول قیلورلر، و شو شلای ضرورت وقتنده تقلید ننگ
درستلکینی کورساتورلر ایدی. سز ایسه بویولنی بتونلای قویدیکنر،
کتاب ایله ایله سنتدن دلیللر کورنه طور وب تقلیدنی اختیار ایلدیکنر،
گویا مذبوح اورنینه میتنه نی رأس مالکنر کبی قبول ایلدیکنر!
دورلی، دورلی بوزوق تاویلر ایله مقصد گزنی ترویج قیلورغه
دوروشدیکنر! حتی امام شافعی ننگ: «رأی اصحاب، بزم ایچون اوز
رأیمزدن خیرلیدر» دیگان سوزی بلن دلیل ایستاب: «بس رأی ائمه ده
بزم ایچون اوز رأیمزدن خیرلرکدر» دیمیه قدر، جسارت ایلدیکنر!
و اوز یکنر ایسه اصحاب غه تقلید بدلینه ابو بکر، عمر، عثمان، علی
سوز لرینی طاشلاب شافعی گه ایسارمک آنک بو سوزینه خلاف
زمان اجتهاد منقرضی دگلمی؟ ۴

کیتدیگز، واماملرننگ اوزلرینه تقلیددن نهی ایدوب قول اصحاب
ایله، عمل گه قوشدقلرینی بتونلای اونوتدیگز، وهیچبر مسلمان
عندنده بو اماملرننگ سوزلری دلیلسز مقبول دگل لکنی خاطر یگزده
کتورمدیگز، واصحاب ایله اماملریگز آره سنده برقیاس مساوات
یاصادیگز! حال بو که اصحاب، دین بابنده اعلم وفضل فقه ایله ممتاز
ایدیلر، وحی نی کوردیلر، رسول دن بلاواسطه تلقی قیلدیلر، کتاب ایله
سنتده برر مشکل چقدی ایسه، اول حضرت اکر مه مراجعت ایلدیلر،
شوننگ ایچونده اول حضرت صلی الله علیه وسلم: «خیر الناس قرنی
ثم الذین یلو نهم ثم الذین یلو نهم ثم یجیء قوم تسبق شهادة احدهم یمینه و یمینه
شهاته - لا تسبوا اصحابی فلو ان احدکم انفق مثل احد ذهما بلغ مد احدهم ولا
نصیفة» دیمش و خلفای راشدین سنتنه اتباع ایله امر ایلمش و ابن مسعود که -
علم ایله و ابن عباس غه: «الهم فقهه فی الدین و علمه الحکمة و التأویل»
دیوب دعا قیلمش و بن سزه ابن مسعود راضی بولغان شی دن راضی یم
دیدیکی کبی، ابو بکر ایله عمر گه اطاعت ایله ده قوشمش و عمر ننگ قوشنده بر
قد حدن ایچوب تمام طویغانینی علم ایله یورمش و الله تعالی حلق نی عمر دیلنده
قیلدی؛ اگر بدن سوگ نبی بولسه ایدی، عمر بولور ایدی دیوب،
تصریح ایلمشدر. بس ایش بویله اولدیغنده اصحابه تقلیدگ جوازندن
سوگنی اماملره تقلیدگ جوازی نچک لازم بولسون؟ حال بو که شافعی
اوزی اصحابه، بک کوب یرده خلاف کیتمش ایدی. بس آنلره قارشو
کیتو جایز بولغاچدین اماملره خلاف کیتو کوبدن جایز
بولور غه کیراک.

اگر سز هر بر صنعت و هر بر علم ده متعلم معلم گه تقلید ایتهدر،
الله تعالی بونی فطرت انسانده رکز قیلمشدر دیسه گز! جواب: لکن
بوندن دین الله ده تقلیدنگ و قول متبوعنی حجتسز قبول قیلوننگ
و آنی اوزندن اعلم سوزینه بیله تقدیم ایتوننگ صحتی برده لازم
دگلدر، الله تعالی عبادینی هر بر خصوصده طلب حجت که مفظور
ایلدیکی ایچون هیچبر انسان دلیل سز سوزنی قبول قیلماز؛ شوننگ

ایچونده رسوللر انسانلرگ اگ صادق واگ عالم واگ کامللری بولا وامللری هم آنلری اصدق ناس دیوب اعتراف قیلا طوروب، الله تعالی آنلرگ صدقینه آیات باهره و پراهین قاطعه قایم قیلمش ومدعی لرینی دلیل ایله اثبات قیلدقلری صوکنده غیه آنلره اطاعت ایله امر ایلمش در. بس بونلر وحی ایله مؤید اولدقلری حالده سوزلری دلیلنر قبول قیلنمغاچدین باشقه لرنگ سوزلری برهاننر بطریق اولی قبول قیلنماسقه کیراک، حجت که انقیاد وصاحب حجت ننگ سوزینی قبول بنی آدمده امر طبیعی در؛ اگر انسان اوز حالنده قویولسه هیچ کیم که طرفدارلق ایلماسه اول وقت مدعی سنی ادله باهره ایله اثبات ایدن آدمگ سوزینی قبول قیلمایونچه قالمای در؛ لکن کوب انسان بر فکرگه و بر منفعت شخصیه غه خدمت ایتدکلری ایچون شوگمخالف اثباتلی برسوزنیده طاشلامقده وهر بر مسؤلیتنی اوستلرینه آلمقده در لر.

اگر سز الله تعالی قوای بدنیه کبی ذهنلریده مختلف خلق ایلدی بس هر کیم نی، هر بر مسأله ده حقلقنی دلیلی ایله معرفت که کو چلمک لک الله تعالی ننگ حکمت و عدلینه موافق دگل بیت دیسه گز! جواب: بک درست، بز اوزمزه الله تعالی مسائل دینیه ننگ جلی سنی، خفی سنی هر کیم که دلیلی ایله معرفتنی لازم قیلغان دیوب ایتمای مز، بز فقط سزگ اماملریگزنی مقتدابه طوطوغه و آنلرگ هر بر فتوی سنی نصوص شرعیه منزله سننده، بلکه آندن مقدم قیلوغه واحکام شرعیه نی کتاب ایله سنتدن آلمایوب یالکز آنلرگ سوزلرندن آلوغه و برده ییلمایونچه آنلرگ هر بر سوزی کتاب ایله سنتدن انغان دیوب شهادت و یروگه و بونلره مخالفنه قدر عالم و فاضل بولسه ده آنک سوزی کتاب ایله سنتدن انغان دیوب علی العمیا دیوارغه صوغوغه انکار قیلامز و سزگ کبی دین اسلامنی آرای رجال و اوهام ناس غه مبتنی دیمایمز بلکه ایتمز که الله تعالی عبادینه بقدر الاستطاعه تقوی لاق

قیلورغه قوشدی . تقوی لق دیمک اشنی بیلوب صوگره آنک مو جنبچه عمل قیلمق دیمک در . بس هر بر آدم اگ ایلک اسلامک امر ونهی لرینی بیلوب صکره الله ورسولینه اطاعت قیلمالی در . الله تعالی تکلیف مالایطاق قیلما دیغندن وحضرت رسولدن صوگ هیچ بر امر دینی خفی قالمغان بر آدمده طالبمغانلق دن اول احکم الحاکمین حضرتلری هر بر اهل علم که بقدر الاستطاعت دور وشدقلری صوکنده خطالانسه لر بیله بر ثواب تعیین ایلمش در . اگر بر آدم اوز فکرینی یور تودن بتونلای عاجز بولسه اول وقت دیلاسه نینداین اوشانو چلی عالم بالشریعتکه مراجعت قیلور و مسألنه آنندن دلیلی بلن اخذایدر سزگ کبی ، فقط بر امامنی مقتدابه ایتوب طوماز و آنک هر بر سوزینه صوقور ایباروب مشکاة وخی دن اعراض قیلماز .

سز ، تقلیدنی مأمونک نمازده امامه و جماعتنگ حجده دلیله تبعیتینه قیاس قیله سز ؛ حال بوکه مأموم نمازنی امام او قوسون او قوماسون و جماعت حجنی دلیل قیلسون قیلما سون یرینه جیتکزه چکلر در . بونلرگ نمازلری ، حجلی امامو دلیل ایچون دگل ، بلکه او امر الهیه که امثالادر ، بناء علیه بونی تقلید دیمیه و سزگ قول امامکزه رسول ایتکانلک ایچون دگل ، بلکه اول ایتکانلک ایچون ایبار وگزنی آکا قیاس قیلیمیه ممکن دگل در ؛ اگر سز ، بونی تقلید صاناسه گز افندمز علیه السلام ، عبدالرحمن بن عوفغه او یوب نماز او قغان و فرض بولغان هجرت ایچون بر دلیل طوتقان ؛ بس اول حضرت صلی الله علیه وسلم ده مقلد بولسه کیراک ، سز بو نتیجه نی ایتور که طبیعی اوز یگزده راضی بولمایه چق سکز ! بر عالم بر جاهل که او یوب نماز اوقی در و نمازی شرعا درست حسابلاندر ؛ لکن سز اوز یگزده داخل بولدیغکز حالده عالمنگ جاهل که تقلیدینی درست کورن دنیاده هیچ کیم یوقدر ؛ حال بوکه مأموم ایله حاجیلر مأموم قیلغان شیلرنگ عینینی قیلمقده و بولای قیلما دقلری تقدیرده تابع دگل حساب اولنمقده در لر . بس اگر سز تقلیدنی بوکا قیاس قیلسه گز اول وقت سزده اماملریکزه آنلر کتورگان دلیللر نی کتور وده ده و قایده غنه

بولسه ده دلیل نی تقدیم قیلوده ده اتباع ایتملی ومجتهدلرننگ اصلی قایم اولان بوطریقدن چقسه گز آنلره اتباع اولمادیغنی بک آچق ییلملی وشوننگ ایچون اوز یکنزه ضرر بویله قیاسلردن واز کچملی سکز!

اگر سز اصحاب رسول، فتح ایلد کلری بلادگ یگی مسلمانلرینه فتوی ویرور لر ولیکن بو فتوی ده حلقی نی دلیلدن طلب قیلکمز دیمازلر ایدی دیسه گز! جواب: اصحاب آنلره اوز رأیلری ایله فتوی ویرمدیلر، بلکه فقط افندمز علیه السلام ایتکان امر لرنی واول حضرت اکرم قیلغان شیلرنی تبلیغ ایلدیلر و (بونی بزونهیمز عهد باغلادی بزمرده سزه عهدمز اشبودر) دیدیلر. بس بونلرگ تبلیغ ایلد کلری شی لری قرآن ایله سنت رسولدن عبارت در، که بوده نفس دلیل هم حکم در. بناء علیه بو حقیقت که سزگ بوزمانده غی تقلید گزنی قیاس قیلو حتی یاقین کتور و، بیله ممکن دگل در؛ چونکه سز مقلدلر بو کون، اوز متبوعکزننگ سوزینی آلوب آندن باشقه هر بر دلیل وهر بر حقیقت که انکار ایتمکده متأخر لردن آلوب متقدم لرننگ هر بر سوز لرنی رد ایلمکده حتی شافعی و ابوحنیفه گه تابعلر یگمز آنلرگ سوز لرنینه هر کیم دن آرتق قارشمقده وهر بر عصرده بولغانکمز یاقیندن، یاقیننگ سوزی ایله فتوی ویرمکده وزمان نه قدر اوزاق کیتسه کلام متقدمنی شول قدر ترک قیلماقده، وشوننگ ایچون ایسکی اماملرننگ کتابلرینی کتبخانه لرنگ زده اصلا بولندر ما مقده سکز! حال بو که اصحاب و تابعین و باشقه اسلاف صالحین هیچ برسی «سز اوز یکنزه اوز آره گزدرن بر متبوع طوط گزده باشقه لره التفات ایتمه گز! کتابدن، سنتدن حکم آلوب ماتاشمه گز! اگر الله دن ورسولندن روایت قیلنغان شی، متبوعکزننگ سوزینه خلاف بولسه، اول روایت که قار اما گز! همان متبوعکزننگ سوزی ایله اخذ قیلکمز!» دیوب ایتما دکلرینی سز اوز گزده بک آچق ییلمکده سکز!

اگر سز تقلید، شرع هم قدر لو از مندن در، شول قدر، که یوغاریده غی بعض احکامده اوز دیغی کبی، تقلید که منکر لر بیله

آگا واروغه مجبوردر لر دیسه کز! ایتورمز: احتمال سزگ باشکزه
 توشکان بو منکر و مذموم اولان تقلید لوازم قدر دن بولسه بولور؛
 لکن بزبونگ لوازم شرعدن اولمایوب شرعا فساد و بطلانینی
 بک کوب دلیلر ایله اثبات ایلدک؛ لوازم شرعدن بودگل، بلکه
 متابعت و امتثالدر. بز یوغاریده اوزغان احکامنکده تقلید دگل،
 متابعت ایکنلگینی اثبات ایلمش ایدک. اگر سز بونی ده تقلید
 دیوب ایتسه کز، بز انکار قیلان تقلید بو معنا بلن تقلید دگل، بلکه
 برمعین آدمک هر بر سوزینه دلیل گه مخالف بولسه بیله صوقور
 اوشانو معناسنده اولان تقلیددر، بونگ ایسه قایا اوزی بالعکس
 بطلانی لوازم شرعدن اولمقلنی بک آحق معلوم اولان بر مسئلهدر.
 اگر تقلید، لوازم شرعدن بولسه ایدی، اجتهادده استدلال آگا
 ضد بولغانلقدن وضدیننگ برسینگ ثبوتی دیگرینگ انتفاسینی
 تقاضا قیلغانلقدن، موضع تقلیدده استدلال و اتباع حجت درست
 بولماز ایدی. اگر بری دیگرینه ضد اولان تقلید ایله استدلالنگ
 برمسألهده ایکی کشتی طرفندن یا خود برکشی دن ایکی وقتده
 اجتماعری درست دیسه کز! اول وقت، اگر بو ایکی سی مساوی
 بولسه لر سزه زمان اجتهاد منقرض دگل دیگان کشیلرنی سوگار گه
 اورون قالمایدر.

اگر اجتهاد افضل بولسه، سزگ تقلیده کوچووگز افضلی
 قویوب مفضوله وارو بولادر. اگر تقلید افضل ایسه، اگ آحق
 برمقلد، اگ فاضل بر مستدل دن عندالله ثوابلی ودر جه لی رک بولورغه
 کیراک؛ حال بوکه سزگ چه طریق اجتهاد، مقطوع و منقرض
 بولغاچدین بوتردید که حاجتده یوق، بلکه تقلیددن استدلال و اجتهادغه
 کوچو معصیت و بک بیوک گناهدر، دیمک که بوزمان طریق علم
 کسلمش، حجت الله بیتمش ویر یوزنده براهین الهیهنی بیلان
 قالمامشدر. بونگ ایسه فساد و بطلانی کون کبی، معلوم اولان
 برشیدر، که آنی افندمز علیه السلامنگ: «لاتزال طائفة من امتی

على الحق لا يضرهم من خذلهم ولا من خالفهم حتى تقوم الساعة» ديگان سوزيده تاييد قيلمقده در .

چونکه بو طائفه حلقنى عالم بر طائفه در ، صوقور تقلیدچیلر اوز شهادتلى بويىچه ده اهل علم دن دگل در لر ، والحاصل : لوازم شرع دن اولان متابعت ، اقتدا و نصوص شرعيه نى آراى رجال گه تقدیم و علما نزاع قیلان مسأله لرنى کتاب ایله سنته ، قایتارودر . اما آراى رجالنگ نصوص شرعيه دن استفناسى و آنى کتاب ایله سنته تقدیم آنسى قایا دیندن بولسون ، بالعکس دین نى حقارتدر . درست بز بطلان تقلید که ، دلیل ایتوب کتور دیکمز حجت اثریه لرنى حاملردن راوی لردن اخذ ایلدک ؛ لکن عالم ، راوی غه حا کم ، شاهد که مقلد دگل ، بلکه خبر صادق نى و شهادت عدل نى حجت قیلان امرالله و امر رسول گه متبع در . سز تمام احمق و جاهل ککزدن قدر فارق نى هیچ بر قارامایونچه اسم تقلیدده اشتراک نى کوره سزده تقلیدنگ نوع صحیحی ایله ، نوع فاسدینه استدلال قیلاسر ! و شوشلای ایتوب اگ خبیث آدم لرگ طریقى اولان تلبیس نى اوستوگزه یو کلایسز ! حال بوکه اگر عالمک راوی گه اتباعی تقلید بولسه ایدی ، اصحابدن صوگ وجه ارض ده غی هر کیم حتی ایکنجی صحابه لرنک روایتلرینه ایباردکلری مسأله لرده اصحاب اوز لری بیله مقلد صانالور غه تیوشلی بولور ایدی . اگر حا کم شاهد گه مقلد حسابلانسه ایدی ، افندمز علیه السلام ده شاهد سوزى بویونچه حکم قیلغانلقدن اول حضرت صلی الله علیه وسلم ده « العیاذ بالله » سزگ کبی مقلد حسابلانور ایدی ، بو قباحت سوز نى ایسه ، ظنم چه سز اوز یگزده ایتور گه راضی بولاچق دگل سکز !

احتمال سز ایتور سز : سز تقلید نى منع قیلدیگز ! و طلب حقه نظر و استدلال نى لازم ایلدیگز ! متبوع فتوی سنده خطا قیلغان بولورده مقلد شوگا ایباروب خطا غه توشار دیه قورقدیغکز ایچون ، حال بوکه برشی صاتوب آلاچق کشى نگ اوزندن آرتق بیلان ناصح امین

سوزی ایله الغان وقتده غی صوابی اوزی گینه قاراب آلمان وقتده غی صوابندن اقرب بولدیغی کبی، برکشی ننگ اوزندن اعلم بولغان بر امامغه تقلیدنده گی صوابی ده اوز اجتهادنده غی صوابندن اقرب در، بزبوکا جوابده ایته سز که: بز تقلیدنی فقط خطادن قور قوب دگل، بلکه الله ورسولینه اتباعا منع قیلامز، چونکه الله تعالی قرآن کریمنده اهل تقلیدنی ذم قیلدی، کتاب و سنتنی دلیل طوطارغه و امت نزاع قیلشقان شیلرنی اللهغه هم رسولینه قایتار ورغه قوشدی، حکم یا لکنز اللهنگ دیب خبر ویردی، الله ورسولندن باشقه ارباب و اولیاء طوطوب آنلرک حلال دیگانلرینی حلال و حرام دیگانلرینی حرام قیلودن نهی ایلدی، رسولینه منزل شیلرنی بیلمگان آدملرنی جاهل انعام منزله سنده دیدی، اولی امر گه ده آنلر امر رسولکجه متبع و شریعت رسولنی مخبر بولدقلمی وقتده غینه ایبارور گه قوشدی، و مشاجرہ واقع بولغان تقدیرده حضرت رسولنی حاکم قیلما یونجه و قیلغان حکمندن حرجلانمایونجه طوروب هیچ کم مؤمن بولماس دیوب قسم ایتدی، و اول حضرتک حکمینه خلاف حکم گه تقلیددن و آندن باشقه نی حاکم قیلودن بک زیاده قورقتدی.

مونه بو حکم اول رسول اکرمنگ حیاتنده ثابت بولدیغی کبی مماتی صوکنده هم ثابتدرلر، بو حکم له اتباع و اول حضرت اکرمی حاکم قیلملق لق حیاتنده لازم بولدیغی کبی، مماتنده هم لازمدر؛ چونکه بو زمان اول رسول مصطفی ننگ شخص کریمی بولنماسه ده آننگ هدایتی اولان کتاب ایله سنت بزم آرمزده سلامت باقی در. الله تعالی اساس اسلام قرآننی اوزگاروسز حفظ قیلدی، و بو رسولدن صوگ باشقه رسول کیلمز، و شریعتی نسخ اولنماز دیدی، و امر رسوله مخالفت ایدن آدمنی فتنه و عذاب الیم ایله قورقتدی. والله ایله رسولی حکم قیلان بر ایشده مؤمنله هیچ بر اختیار یوقلغینی بک آحق بیان ایتدی و بونی هیچ بر زمان ایله قیدلامیوب قرآن ایله سنت که اتباع اصحابغه لازم بولدیغی کبی بزگه ده لازم بولملق لغینی آگلاتدی، بس بزه الله ایله رسولی ننگ حکم

وقضاسینه اتباع، معین لازم در، بونی سز مقلد لدرده انکار قیلاجق
 دگل سکز! بس معین بر امامه تقلید لازم بولور، شول وقتده، اگر
 آنک هر بر حکمی، الله ایله رسولینگ حکمی نه طوغری کیلسه؛
 حال بوکه بویله بر آدم اماملر آره سنده دگل، بتون اصحاب آره سنده
 یوق ایدی. ابوبکر شهید ایچون دیت وارلغینی بیلمگان ایدی،
 عمر سوزینه قایتدی. عمر سنده میت آنلرده میت، مفاندنه غی آیتدن
 غفلت قیلمش ایدی، ابوبکر سوزینه قایتدی. عثمان اقل مدت
 حملنی بیلمامش ایدی، ابن عباس سوزینه قایتدی. علی ابن ننگ
 شهادتی آتاسی فایده سنه مقبول دگل لکینی خاطر لامامش ایدی،
 شریح سوزینه قایتدی. بونک کبی، باشده بیلمایوب فتوی ویرد کلری
 حالده صوکره بیلمگان آدم لر ننگ سوزلرینه قایتولر اصحاب
 آره سنده بك كوب صاناب غینه بیترور لك دگل در. «ابن
 قیم بوراده دخی بعض مسأله لر نی ذکر قیلسه ده اختصارا ترك ایلدك»
 ایمدی آکلاشلدی: هر بر حکمی الله ایله رسولینگ حکم وقضاسینه
 طوغری کیلان بر آدم اصحاب آره سنده بولنمامش در. بس
 سزگ اماملر یگزده الله ایله رسولی ننگ قضا لرندن بعضی لرینگ
 خفی قالمق لغی طبیعی در. مونه شوشی صورتده یعنی، امر الله و امر
 رسول امامکزه خفی قالبوب یا گمش فتوی ویردیکی وقتده یا آنک
 فتوی سنی رد و قبول سز ننگ اختیار گزده قالور یا خود اختیار گز
 کیسلوب الله و رسولی قضا قیلغان شی ننگ عینی ایله عمل واجب
 بولور؟ مونه بو بر سؤالدر، که سز ننگ آکا بر جواب شافی گزده
 یوق در؛ حال بوکه سز ننگ بحث گزده ذکر قیلدیغ سکز بر کشی ننگ
 اوزندن اعلم بولغان بر امام غه تقلیدنده گی صوابی اوز اجتهادنده غی
 صوابندن اقرب در دیوب، دعوا گزده بك آچق بر امر باطل در.
 اگر سز ننگ امامکزه مثلاً شافعی گه اوزینگ نظیری یا که آندن
 اعلم بر امام مخالفت قیلسه اول وقت تقلید گزده اصابتی خطایی
 ایتدگز قایدن بیلمك کیراک؟ بو وقت سز شافعی ننگ دیدیکی کبی

حاطب لیل بولاسکز که قولکزه عود اور نینه افعی کیر ووندن ده
 خبر سز فالاسز! بس، اگر اتفاقا اصابت قیلسه کز بر ثواب یوق.
 اگر خطا قیلسه کز عقلکزی، فکرکزی استعمال ایتمادیککز ایچون
 عندالله عذاب قیلنه حق سکز! امامجتهد، مظفر بولسه ایکی ثوابلی خطا
 قیلسه بر ثوابلی در. بس اجتهادک استقبالی، تقلیدک استقبالنندن امین رکدر.

درست، اگر بومسئله ده صواب، معین امامز ایله، باشقه سی
 ایله دگل دیوب بیلسه کز! اول وقت صوابغه اقرب بولور؛ لکن
 بونی بیلومطلقا حجت ایله اولچغندن، سز بو وقتده مقلد دگل، بلکه
 دلیله اتباع ایتمش اولاق سکز! ذاتا علما نزاع قیلشقان مسأله لرده
 اقرب الی الصواب اول مسأله نی قول متبوعه قایتاروب باشقه اماملرک
 همه سینک سوزینی اکثریت آنلرده بولاطوروب رد دگل، بلکه
 اول مسأله نی الله نیک قوشدیغنچه کتاب ایله سنت که قایتارودر.

حال بوکه سز ذکر قیلغان مثالده، سزه فایده دگل، بلکه سزه
 ضررلی اگ بیوک بر حجت در. چونکه اگر برکشی بر نر سه
 آلورغه یاخود بر یولغه کرورگه دیلاسه و اول خصوصده ایکی
 کشی یاخود کوبراک کشیلر اختلاف قیلشوب هربری دیگری
 قوشقان ننگ خلافینی قوشسه بو وقت بو آدم بونلرک هیچ برینه
 تقلید قیلامایوب تردد ایچنده قالا و صوابنی اینلارگه اوزی
 کر شه در. اگر بونلر معرفت و دیانت هم نصیحتده مساوی بولا
 طوروب برسینی علی العمیا قبولغه اقدام ایلسه، یاخود مساوات و عدم
 مساواتنی بیلیمه یوب استدلالسز، نه سز ضعیفرا کینی اعتبارینه آلسه
 اول وقت بو آدمنی اصابت قیلسه بیله فکر سز آحمق و اعتبار سز
 دیوب ذم قیلانه در. شونک ایچون ده الله تعالی حضر تلی دلیلسز علی
 العمیا بر امام ننگ سوزینی قبولدن منع و قول مختلفیننی ترجیح
 ایچون خارج دن بر دلیل اینلاو ایله امر ایلمش در. ایمدی بز
 سزدن صور ایمز: سز سلف دن، خلق دن هر بر عالمگه تقلیدنی می
 یاخود فقط بعضی سنه تقلیدنی می جایز کور سه سز؟ اگر هر برسینه

تقلیدنی جایز کورسه گز! سزگ امامز کبی، باشقه لر غده تقلید درست بولور غه کیراک، بس سزگ فقط بو امام سوزینی قبول قیلوب آنک فارسو سنده غی باشقه لرگ سوز لرینی رد ایتوو گز، عقل غه صییه طورغان بر اش دگل در. مادامکه سز بونلره اتباع نی درست کوردیکز و دیندن باشقه غه اتباع مطلقا درست دگل ایدی.

بس بونلرگ سوز لرینی رد، دین نی رد بولوب چغه در بوندن ماعدا سز امامز دن ایکی قول روایت قیلنسه آنلرگ قایسی ایله بولسه ده عمل نی جایز کورمه سز! و بو قوللرنک ایکو سنیده اوز مذهبنگ دن حساب قیلاسز! احتمالکه امامزنگ نظیری ایکنچی مجتهدنگ سوزی راجح رک و کتاب ایله سنته موافق اقدر. بس نه ایچون آنک سوزینی امامزنگ ایکی سوزینگ برسی کبی ایتوب اوز مذهبنگ دن حساب قیلمای سز؟ بوندن ده ماعدا سز، امامزه اوز گز کبی تقلید ایدن بعض اصحابزنگ قول و فکرینه خلاف ایتکان یا خود تخریج قیلغان بر سوزی ایله نچک بولسه ده بروجه طابوب فتوی ویره سز، حکم قیلاسز و مقتضا سنی الزام ایته سز! اگر بویله بر خلاقلق امامزنگ نظیری یا خود آندن اوستون بر امام دن صادر بولسه، آکا التفاتده ایتمای سز، رد قیلا سز! امامزنگ نظیری بو امام و اصحاب امامزنگ اولندن آخرن دن اجل و اعلی بولمق لقینی خاطر یگزدن چغاره سز.

خلفای راشدین، ابن مسعود ابن عباس، ابی بن کعب، ابوالدرداء و معاذ بن جبل کیلرنگ سوزلری ایله فتوی دن مشایخ امامزنگ برسی نگ سوزی ایله فتوی نی احق بالقبول حساب ایته سز! بو کا ایسه مقلدلردن باشقه هیچ کیم نگ راضی بولو احتمالی یوق در. اگر فقط بعضی سینه تقلید نی جایز کوروب هر بر فرقه فقط بز تقلید ایدن امامه ایبارسونده آنک مثلی یا که آندن اعلم باشقه لرگ همه سینی رد ایلسون دیسه گز، بو وقتده خصوصاً هر بر فرقه بو مدعی نی دعوا قیلدق لری حالده سزه اوز امامزنگ اولی بالتقلید بولمق لغینی اثبات

ایچون دلیل کورساتو لازم بولادر. حال بوکه سزگ نه کتابدن ونه سنتدن ونه اجماع امتدن هیچ بر دلیلکز یوقدر. بالعکس هر بر فرقه‌نگ اوز مذهبنی تقدیس و باشقه‌لرنی تضلیل قیلووی واشبو سبیدن امت آراسینه تفریق توشووی و دین اسلام‌نگ دورلی اضطرابلره معروض بولووی و صوکنی اماملرک سوزلری قارشوسنده اقوال صحابه‌نگ دیوارغه صوغولووی، همه‌سی تقلیدنگ بطلانینی بک آچق اثبات قیلا تورغان شیلردندر.

الله‌تعالی بر کشی‌نگ کوکل کوزینی صوقور قیلسه آنی هیچ بر نرسه اشلاتور حال یوق. مونه سز مقلدلر شول قدر آرمش وشول قدر یولدن چقمش سکز، که امامزنگ سوزی دیرک، حکم‌الله حکم رسوله بیله مخالف حکم قیلمقده و شمدی وجه ارضده بر اهرمین الهیه ایله قایم اولان کشیلر یوق، کوب زماندن بیرلی منقطع دیوب، باغرمقده سکز! سزدن بر طائفه یعنی اکثر حنفیه «ابو حنیفه، ابو یوسف، زفر، محمد بن حسن، حسن بن زیاده، صوکنده هیچ کیم‌نگ سوزی قبول قیلنماز» و بعضیلر «اوزاغی، سفیان الثوری، و کیع بن الجراح و عبدالله بن المبارک، صوکنده هیچ کیمه اختیار یوق» و بعضیلر یعنی شافعی‌لر «شافعی صوکنده هیچ کیمه اتباع درست‌دگل» دیدکلری کبی، بکر بن العلاء القشیری المالکی‌ده «هجرتدن ایکی یوز ییل صوکنده هیچ کیمه اختیار یوق» دیوب تصریح ایلمشدر. مونه بونلر انسداد اجتهادگ زماننده اختلاف قیلشدقلری کبی، کیم سوزینی قبول قیلورغه کیراک، شونگ خصوصنده بک کوب قوللرگه آیرلمشدر. بونلر چه شمدی باب علمدن سویلاشه طورغان کشیلر بتدی کتاب ایله سنتدن احکام چغارو ایچون نظر درست بولغان زمانلر اوزدی، بناء علیه هیچ کیم امامینک سوزینی کتاب ایله سنته دگل، بلکه بو ایکی سنی امامینک سوزینه عرض قیلوب، اول حکم مقدس‌نی اگر قول امامینه مطابق ایسه قبول، یوق ایسه رد قیلور. یعنی مقدس و یا گنشماز شریعت که خطاسی صوابندن

کوب بر آدم‌نگ سوزی تقدیم اولنور. و شوشلای ایتوب اسلام اساسندن چغار یلور و دورلی تناقضلر ایله طوطر و لور؛ لکن بونلر بو فسادلرینی و بو آچق تناقضلرینی اثبات غه و شریعت مقدسه‌نی انکار غه نه قدر دور و شسه‌لرده الله تعالی اوز نورینی تمام قیلما یونچه قویماز.

بس، بز بونلر، ایتهمز: مادامکه بومدت صوکنده هیچ کیمه اختیار یوق و مادامکه ایکی یوز یلدن صوگ اجتهاد منقرض در. بس نچک سز باشقه‌لرینی و آنلرگ کتاب ایله سنته موافق اجتهادلرینی قویوب معین بوکا تقلیدنی اختیار ایلدیکز؟ و مالک‌نگ سوزینی آلوب آنک فارشوسنده‌نی آندن خیر اصحاب و تابعین سوزلرینی دیواره صوقدیکز؟ حال بوکه بو اختیار یکزه نه کتابدن و نه سنتدن و نه اجماعدن و نه قیاسدن و نه اقوال متبوعکزدن هیچ بر دلیل یوق ایدی. درست سز، امامکزی تقدم زمان، زهد و تقوی، لقای شیوخ و کثرت اتباع ایله ترجیح ایتمکچی بولاسز! لکن فریق آخرنگده بو دلیل‌نگ اورنینه تمسکینی همده بو وقت امامکزدن زیاده، اگ مقدم، اگ زاهد، اگ تقوی، تابعلری اگ کوب و آنک اوستینه‌ده افندمز علیه السلام‌نگ اوزینی یولقغان اصحاب کرام‌غه ایبار و تیشولگینی خاطرکزدن چیغاره‌سز! ابوهریره‌دن: امامی وار تابعی وار، سکز یوز کشی‌نگ علم آلوینی کوگلسکزهده کیتورمای سز! ابن عباس، ابن عمر، ابن مسعود، زید بن ثابت، معاذ بن جبل، عمر و علی کیلره تقلیدنی ایسکزهده آلمای سز! زید بن ثابت علم آغان عبد الله بن عباس‌دن علم آلونی فکرکزهده کرتمای سز! و اماملریکزگ اتباعسی آرسنده عطاء، طاوس، مجاهد، عکرمه، عیید الله بن عبد الله، جابر بن زید، سعید شعبی، مسروق، علقمه، اسود، شریح، نافع، سالم، قاسم عروه، خارجه بن زید، سلیمان بن یسار، و ابو بکر بن عبد الرحمن کیی هیچ کیم‌نگ یوقلغینی اعتبارده قیلمای سز! و بونلرگ هم تابعلرینک عصرلری شریف و اوزلری بیوک درجه‌لی بولا طوروب

متأخرین فی اوز لرینه تقلیددن منع لرینی التفاتده ایتمای سز! و فلان
 فلان کتابلردن کو چرماسه کتاب الله وسنة رسول الله ایله دلیل ایستیان
 آدمک سوزینه قولاغکزنی ده صالمای سز! و بز کتاب ایله سنتی
 آکلامادیغمزدن تقلید یولینه کرهمز دیوب، اوزیکز ایتدککز حالدده
 اقوال علمانی، کتاب ایله سنته عرض ایدن و موافق بولسه قبول،
 مخالف بولسه رد قیلان عالمله انکار ایته سز! کتاب ایله سنتنی
 سز، بیلماسه کز، الله تعالی اشبو زمانده و سزگ آره کزده بونلری
 عالم کشیلرنی خلق قیلورغه قادر دگل منی؟ العیاذ بالله نیگه قادر
 بولماسون؟ قادردر هم خلقده ایلمشدر؛ لکن سز اوز زمانکزده
 اولان عالمه، حسد ایتدککزدن آکا علم تیموشلی دگل ایدی دهرک
 آنی حقارت ایلمکده و آنک سوز لرینی نه قدر طوغری بولسه ده
 انکار قیلتمده سکز! حال بوکه افندمز علیه السلام: « امتی کالمطر
 لایدیری اوله خیر ام آخره » دیوب، هم الله تعالی ده: « هو الذی
 بعث فی الامیین رسولا منهم یتلوا علیهم آیاته و یرکبهم و یعلمهم
 الکتاب و الحکمة و ان کانوا من قبل لفی ضلال مبین و اخرین منهم
 لما یلحقوا بهم وهو العزیز الحکیم ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء والله
 ذوالفضل العظیم » دهرک فضل، الله نک، آنک جمله سندن علم و حکمت
 هم اجتهاد ایدی هیچ بر زمان سونمیه چکینی آکلاتمش و نبوت
 بو آدمده بولورغه تیموشلی دگل ایدی، دیگان کشیلره قارشی: « اهم
 یقسمون رحمة ربک نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوة الدنیا و رفعنا
 بعضهم فوق بعض درجات لیتخذ بعضهم بعضا سخریا و رحمة ربک
 خیر مما یجمعون » دیوب، فضل الهی نک دیلسه کیمده تجلی
 ایده چکنی بیلدرمش در.

مونه شمدهی هجرتدن یدی یوز الی برنجی سنه ده یعنی، اجتهاد منقرض

بولدی دیگانندن بك كُوب زمان صوگ وفات اولان مشهور
ابن قیمنگ «اعلام الموقین» اسمنده گی کتابی ننگ ترجمه سی بوراده
تمام بولدی. بك آچی کورندی، که ابن قیم تقلیددن تمام بیزمش
واجتهادنگ مسدود دگل لگینی و مسدود هم اولامیه چغینی بك
ظاهر و بك قطعی دلیلر ایله اثبات ایلامش، و اسلامگ بدعتلر ایله
طولوب اساسندن چقدیغینی یانایاقیله سویلامش، و بناء علیه اصلاح
یولینه کروب مذهب فلان قارامیونچه اساس اسلامه قایتونی ترجیح
و توصیه قیلمش در. اگر زمان اجتهاد منقرض دگل و معین برامامگ
سوزینه تقلید لازم دگل، دیمك لك، سزگ کبی، کفر و ضلالت بولسه
ایدی، بزدن ایلك کافر و بزدن ایلك آزغون ابن قیم هم ائمه اربعه
اوزلری بولورغه تیوشلی ایدی، آزر اق انصاف قیلگنر! ایشنی
ظن بلن دگل، بلکه دلیل که قاراب یورتگنر! الله تعالی ننگ حقوقده مساوات
و عدالتنی اثبات ایچون جمعیت بشریه که اگ صالح و اگ موافق قیله رق
جینار دیکی اسلام نچك بوزمان كیلوب مسلمانلره غیر صالح
بولوب کیتسون؟ بوسفاهت و بوتکفیر لریگنر نی بر آز قویوب
طور یگزده کتاب ایله سنت نی بیلمایمز دیسه گز هیچ اولماسه
اسلامده اجتهاد وار و اجتهاد مسدود دنیلان ایکی زمان آرمسندغنی
آیرمه نی نظر دقتگنر دن کچور یگنر! و ایسابلا گز، که نه ایچون
مسلمانلر ابتدای اسلامده بوقدر ترقی طابدیلمر و اسلام ایچینه مسلم
و غیر مسلم بتون دنیانی راحت راحت صیدر دیلرده حاضرند مسلمانلر
بوقدر آرتقه کیتدیلمر و اسلامنی حتی اوزلریده صیمازلوق بك طار
ایتوب قویدیلمر؟ اگر سز بتونلای ممنون اولماسه گز بوسؤال ننگ
جوابینی الله تعالی ننگ: «قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانظُرُوا - سَنَةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلٍ وَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا

عَلَيْهِ اَبَاؤُنَا اَوْلُو كَانِ اَبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ « ديوگان سوز لرنده طاباچق سگز! حقیقه و جووده اللهنگ اويله برستی و بر قانونی وارد، که آنی اعتبار ایدن آدم مدنیت ننگ اگ یوغاری سنه بیندیکي کبی، آنی اعتبارسز قویغان آدمده سفالت ننگ اگ توبانینه توشمکده در.

مونه ایسکی مسلمانلر اسلامک ارشادی بویونچه بو قانونی آ کلاب ظلم اورنینه عدالتنی، فساد اخلاق بدلینه صحت وجداننی، بز هر کیم دن اوستون دیوب انزوا اورنینه اختلاطنی و تقلید اورنینه اجتهادنی هم علم ایله حکمت، صین مجوسلر نده بولسه بیله آنی سزگ کبی، رد ایتما یوب قبول قیلونی اختیار ایلمشلر، و شول سببدن حیاتلرینی صاقلامش لر ایدی، صکره بر زمان کیلیدی مسلمانلر ارشاد اسلامنی اونو تدیلر، ظلم و فساد اخلاق غه چومدیلر، هر بر دولت دن آیریلوب امور عمرانیه دن محروم قالدیلر، علم و حکمتنی قایا مجوس دن آسونلر حتی یهود و نصاری ده کورسه لر بیله استکراه ایته باشلادیلر. اجتهاد و فکر یورتونی قویوب وحشی لر حتی یاش بالالر کبی، صوقور تقلیدنی اختیار ایلدیلر، یکی بر عمل نافع غه طوطونغان آدمنی سفیه و بر کتاب دن بر معنا استخراجی ایله مشغول کشتی نی احمق سانادیلر، و دیدیلر، که قایا بزگه بونداین عمللرنی اشلرگه و قایا بزگه بو کتابلرنی آ کلا رغه؟ قوی! متقدمین گه خاص اش ایله ما طاشمه! ایندی اجتهاد زمانی اوزدی، بز تقلید دن باشقه شی قالمادی.

مونه بونلر اجتهاد و تفکرنی بیتروب تقلیدنی اثبات یولنده اول قدر دور و شدیلر، که حتی بر مسلماننی اوزلری قارشوسنده دیزلان دیروب تقلید لباسنی کیمیه مجبور ایتدیلر. ذاتا طبیعت انسان اوزیده تقلید که میل در. حتی تقلید سببلی بر درجه ترقی ده طابادر. یاش بالانگ حرکتی باشده و لادتندن صوگ غیر مضبوط و غیر متناسب بولسه ده اوسکان صایون مرضعه سینگ و آتا آناسینگ

حرکت‌رینی تقلید که دور و شه و شول وقت عملنده اوّل ضبط و اوّل تناسب کورنده باشلای در، تربیه‌لی کشی یاننده طورغان بالالرننگ اخلاقی و تربیه‌سز کشی یاننده طورغان بالالرننگ اخلاقسز بولرلری و صنفده‌غی بر اخلاقسز بالانگ بتون صنف آرقداشلرینه ضرر و یرمک‌لگی بزم بو مدعامزی یعنی، تقلیدنک انسانده طبیعی بولمق لغینی، بک آچق کورساتمک‌ده‌در. شونگ ایچونده انسانده اثر تقلید بلاسی قوتلی‌در. شول درجه‌ده، که انسان تقلید ایده ایده تفکرلرینی قویه، محاکمه‌لرینی یوغالتاده تقلیدی حرکات طبیعی‌سی شیکللی بولوب کیتده‌در. ایمدی بر انسان بو درجه‌گه توشدیمی سز آندان اصلا خیر کومه‌گز! وهیچ بر علم وهیچ بر صناعته ترقی طابار دیوب ایسابلامه‌گز!

بس اول طبیعی اولان تقلیددن قوتولمق لق ایچون معین بر چاره کیراک، که اولده اول ار حم‌الر احمین حضر تلرینک و یردیکی عقل، وجدان‌در. حیوانلر عقلی اولمادقلر ندرن تقلیدلرنده و بر حاللرنده قالدقلری حالده، انسان عقلی ایله آز آز تقلیددن چقمقده وشولای آقرون آقرون ترقی طابمقده‌در. شونگ ایچوند اللہ‌تعالی حضر تلی عقللرینی استعمال قیلما یونجه تقلیدلرنده قالغان آدم‌لرنی حیوان کبی بلکه حیوانندن ده اضل دیمش‌در.

بس حیوانیتدن و تقلید درجه‌سندن چغوب انسانیت و مدنیت درجه‌سینه ینمک‌لک ایچون البتة عقل و فکر نی استعمال قیلورغه کیراک؛ لکن مع التأسف انسانلرننگ بک کوبسی و بک کوب وقت بوقانونندن چقمشدر، وعقلسز، فکرسز تقلیدده ثابت قدم بولوب قالمشدر. بزه تاریخ کورساته‌در، که بک ایسکی زماندن برلی وقت وقت اجتهاد نوری عالم‌نی، یاقورتوب و علم ایله صنعت‌نی، کوتاروب جیبارسه‌ده آنک صوکنده دخی تقلید ظلمتی باصوب دنیانی جهل و اخلاقسزلق ایله طولدرمش و بوایکیسی کیچه ایله کوندز کبی، ایلانوب طورمش‌در.

زمان اجتهاد منقرضی دگلمی؟ ۵

ایسکی یونانی لر عقلرینی یورتوب فلسفه‌نی چغارمشر ایدی
 صوگنی لری آنلره تقلید ایدوب فلسفه‌نی برباد قیلدیلر. صکره
 اسلام کیلوب تفکر واستعمال عقل‌غه ارشاد قیلدیغندن مسلمانلر
 عقلرینی یورتومشر و علمنی صنعتنی بک آرتدمشر ایدی، اجتهاد
 قویاشی صوگنی مسلمانلردن دخی غروب ایتدی، تقلید یولینه کروب
 بوکونگی حال‌غه و بوکونگی سفالت‌که توشدیلر. اما اگ صکره
 آوروپا او یانندی، تقلید ظلمتدن چقدی، دیشی طرفناغی ایله اجتهاد
 و تفکر‌غه طوطوندی‌ده علوم و صنایعنی، مونه بوکون شاشوب
 قاراب طور دیغمز درجه‌لره ایرشدردی. مونه ایسکی دن بیرلی علم
 و معرفت هم اجتهاد و تقلید شوشلای کوندوز ایله کیچه کبی،
 اوزگاروب آلماشوب کیلدی و بوندن صوگ هم شولای
 کیده‌چک‌در. مونه بو قانون اشبو عالم متغیرنگ بر قانون لایتغیری‌در.
 بز بو قانوننی بر اجتهاد و تقلید بابنده‌غینه دگل، بلکه اشبو عالم‌نگ
 باشقه یرلرنده‌ده کورمک‌دهمز. اگر بر آدم ابواب تاریخنی نظر
 دقتندن کیچورسه امتلر اوزهرینه کیلگان تغیر و تبدل لرنی کوروب
 شاقلر قاطار.

بلغار و آلتون اردوهم قازان و قریم حکومتلرینگ قوت و شوکتلرینی
 کوران بر آدم بونلرنگ انقراضینی و ایکنجی، بک ضعیف و نیم
 مدنی حتی وحشی بر ملت‌نگ قول آستینه کروب کیتووینی نچک عقلینه
 کیتورسون؟ سرای شهرینگ زینت و راحتلری ایچینه کومولان
 بر آدم بر وقت کیلوبده بو شهرنگ طاش اوستونده طاش بیله‌قالمیه
 چغینی نیچک تصور ایلسون؟ بوندن آلتی آی مقدم مسینا شهرینگ
 محو و خراب اولاجغی و بو قدر بایقلر تلف اولوندن باشقه ایکی
 یوز بیک آدم طوپراق آستونده قالوب آرتلردن میلیونلرچه
 اچ و سفیلرنگ آه‌والری کیم‌نگ فکرینه کلمش ایدی؟
 مونه بو عالم‌نگ قانونی اوشبودر، که بر وقت بر ملتنی قاناغی آستینه
 آلوب تریه‌لسه ایکنجی وقت عین شول ملتنی اوتلر ایچینه

صالوب قاور مقده در. ایمدی مادامکه بو تقلیات بو عالمک قانون لایتغیری در؛ بس بو کون آنک قوتلی و آنک مدنی اولان ملترک تقلید بلالری و سیاست طولقونلری آستونده محو اولوب کیتولری بک احتمال بولدییگی کبی، اگ احمق و اگ غافل کورنان ملترکده اجتهاد و مدنیتده، اگ یوغاری درجه لره بینولری برده مستبعد دگل در. بس بک ممکن، بزده بر وقت کیلور صوقور تقلید بو یوندریغی بوینمزدن صالنور، قر آنک قوشدیغی صاف اجتهاد و صادق تفکر طوطقه سینه یابشیلور؛ مونه شول وقت بزده راحت ایشکری آچلور.

احتمال بزده بو راحت کونلر یاقنلاشمش در، که حاضرنده مسلمانلر هر بر یرده بر آز حرکتلمکده و تقلیددن چغوب اجتهادغه طابا بار مقده در لر. کاشلی بونلرنک اجتهادلری قر آنک قوشدیغی صاف اجتهاد و صادق تفکر بولسه ایدی بن راحت کونلرمنک یاقنلاشوینی احتمال غینه دیماز بلکه، قطعی ایتور ایدم.

لکن مع التأسف ایش بولایوق دگل، بلکه بزم تقلیددن چقدق دیگانلرمنک بک کوبسی بر تقلیدنی قویوب آندنده ناچار ایکنچگی بر تقلیدکه توشمکده در لر. ایسکی لر قادینلر مسأله سنده بتونلای حیوانلق و قوللقنی مصلحت کوردکلری کبی، بر فرقهده هیچ بر منفعت و مضرت قارامایونچه آورو پاغه تقلیدنی ترجیح قیلیمقده در لر. بر فرقه قبرلرنی تبریکده بابالرینه ایبار دکلری حالده، دیگر برسی آورو پانی تقلید قیلوب میخانه و فخش خانه لرنی لابلایانه زیارت ایلمکده در لر. تقلیدچیلر بتونلای رام ایچینه طغوب آوز لقلوده وهر بر علمدن یوز چاوروده و نقطه سی نقطه سینه ایسکی قعه گه متابعتده و یخشی لقنی یاشل چاپان و زنگر چیتک کیودن عبارت دیوب حسابلاوده، تقلید ایلدکلری کبی، اجتهاد طرفداریمز دیگانلر اوزلریده هر بر بوشلق وهر بر سفاهتنی اختیارده و ضررمی فایده می هر بر

فورمہنی قبول غہ دور وشودہ، فقہدن گینہ دگل، بلکہ شریعت اسمندن بتونلای بیزودہ ومد نیتنی قاطورغہ یاقا قویوب قارہ اشلاپا کیودن عبارت دیوب ایتودہ آور وپانگ بعض برسفلا گروہسینہ تقلید ایلمکده درلر. تأسف کہ بونلر ماللرینی قمار، وعقللرینی مسکرات ایله تلف ایتمکده وآنالرینی آتا بولغانلق ایچون آچولانمقده وهر برشی نی وجدانی برلان دگل، بلکہ فقط کیفی بلن محاکمه ایلمکده درلر.

والحاصل: مقلدلر هر بر یکنی فقط یکنی بولدییغی ایچون رد ایلدکلری کبی، تقلیددن چقدق بز دیگانلر اوزلریده هر بر ایسکی نی حتی بزم ایچون بک فایده لی عادات ملیه و دینیه مزنی ده فقط ایسکی بولدقلری ایچون رد ایلمکده وتقلیدنی حقیقت آکا آچولانوب دگل، بلکہ مقلد بولدقلری ایچون قویمقده درلر. کاشکی بونلر الله تعالی نک

« اَفَلَمْ یَسِیْرُوا فِی الْاَرْضِ فَتَکُونْ لَهُمْ قُلُوبٌ یَعْقِلُونَ بِهَا اَوْ اِذَا نَسِیْمَعُونَ بِهَا فَانْهَآ لَا تَعْمَى الْاَبْصَارُ وَلَکِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِی فِی

الصُّورِ » دیگان، سوزینی خاطرلاب بو تقلیدلر دن واز کچهلر، وشریعت قوشقان صاف اجتهادنی قبول قیلسه لر ایدی، تقلید هم اجتهاد اسمندن بو قدر فساد و بو قدر ذلت لر معین بولماز ایدی. بو ایکی فرقه آکلاملی ایدیلر، که اسلام باشقه، قول فقها باشقه. اسلامه اتباع واجب بولسه ده قول فقهاغه اتباع لازم دگل در.

وقر آندن، سنتدن بک آچق کورنوب طورغانلق دن بیلملی ایدیلر، که اسلام یکنی اولسون ایسکی اولسون آدم ایچون فایده لی هیچ شی وهیچ بر معرفتدن مانع دگل، بالعکس هر بر صنعت وهر معرفتده ترقی و اجتهاد ایله اوزی آمردر. اسلام چه الله تعالی طیباتنی حلال و اخلاق حسنه نی لازم و خبایت ایله اخلاق فاسده نی حرام ایلمش در. اخلاق اسلامیه وعادات ملیه نی محافظه شرطی ایله علوم و صنایع نی صین مجوسلرندن بولسه بیله آلو اسلام طرفندن امر اولنمش بر حکم در. اسلامک قانونی: « ان الله یامر

بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ»
 دیگران سوزدر، که بوگا ضرر ویرمگان وقتده اسلام هیچ برشیدن
 مانع دگل در.

شمدی آگلاشلدی، که بزه بر طرفدن علوم و صنایع ایچون اجتهاد
 لازم بولدیغی کبی، ایکنچی طرفدن فقهنی توزاتو واسلامنی اساسینه
 قایتارو ایچونده بک زیاده دور شفق لازم در.

بولزوم بزم یوقارغی سوزلرمزنده بک آچق آگلاشلمش ایدی.
 شولای بولسه ده مسلمانلرگ ترقی سی، تدنی سی آگا باغلنان بویله
 مهم برمسآله ده دخی تفصیلاته کرشو ضرر دگل، بلکه فایده
 ویردیکنندن بز بورساله به ذیل اولارق سید محمد رشیدنک
 المنارده «مصلح ایله مقلدنک مناظره سی» عنوانی آستونده یازدیغی
 رساله سیننی ترجمه قیلونی مناسب کوردک وکل آت قریب.

عبدالله بوبی

بعد الطبع تفتیش سوکنده تابلغان بعض خطالر :

یول	بیت	صواب	خطا
۱	۲	ترقی ننگ	ترقی ننگ
۱۲	۳	مجتهد لری	بحث لری
۱۴	۳	لعنت	لغت
۵	۱۱	ان یفتی	ان یفتن
۲۲	۱۵	ما فرطنا فی	ما فرطتانی
۲۳	۱۵	و اتممت علیکم نعمتی	و اتممت نعمتی
۲۰	۱۶	سقیم	مستقیم
۵	۲۹	خلاف	حلاق
۲۵	۳۸	تقلید	تقلیه
۲۳	۴۴	قبول	قبول